

39

Colecția POVESTIRI ȘTIINȚIFICO-FANTASTICE

VICTOR EFTIMIU

Pe urmele
ZIMBRULUI

★★★

EDITATĂ
DE REVISTA

ȘTIINȚA
TEHNICĂ

VICTOR EFTIMIU

PE URMELE ZIMBRULUI

Colecția „Povestiri științifico-fantastice”

39

REZUMATUL FASCICULELOR PRECEDENTE

1847. Henri Parrocel (administratorul boierului moldovean Arkip Rosetti) îl determină pe nepotul său, Gaston, aflat la Paris, să viziteze Țările Românești. Unchiul îl ispitește cu perspectiva unei extraordinare vânători de zimbri, dar gîndul său tainic este de a-l înșura cu frumoasa Mușă, fiica boierului.

Ajuns la Drăgoșești, Gaston cîștigă simpatia lui Arkip Rosetti și devine secretarul literar al acestuia.

Mușă se simte atrasă de romanticul oaspe.

Cu prilejul unei vânători, cei doi Parrocel și Ilieș, țăranul care-i însoțea, sînt înconjurați de haiducii lui Stoeniță.

LUCRĂRI CARE VOR APĂREA ÎN COLECȚIA „POVESTIRI ȘTIINȚIFICO-FANTASTICE“

Nr. 40—41—42 — „Pe urmele zimbrului“, roman istoric de Victor Eftimiu.

Nr. 43 — „Atoĭ Fakaofo“, povestire științifico-fantastică de I. Efiremov (traducere din limba rusă).

Copertă : Dem. Ionescu

(Continuare din numărul trecut)

— Apăi dacă sint oaspeți, nu-i mai spinzurăm. Ție cum îți zice?

— Ilieș, vinător și pescar la curtea boierului...

— O să te spinzurăm pe tine, slugă boierească... iscoadă nemțească! Tu i-ai adus aici, că de capul lor nu veneau! Bine, mă afurisitul, moldovean ești tu de arăți străinilor unde umblă împăratul și sfântul nostru? Sfântul țării, mă!

— Ce-i tot dai cu sfântul, măi Stoeniță?! Bivol ca toți bivoli, dă-l dracului!

Voevodul îi trase lui Ilieș o palmă de-i scăpărare măselele.

Cei doi francezi urmăreau îngrijorați, dar și amuzați acea scenă cu dialoguri repezi, scăpărătoare.

Urmind sfatul lui Năstase Surugiul, Henri Parrocel nu scosese vorbă rominească. Aștepta de la istețimea lui Impușcă Vrabie să se limpezească lucrurile.

— Acuma dați carabinele încoa, țineți-vă merindele și cale bună, că înnoptează! o reteză Ilieș, luindu-i de sus.

Stoeniță Vodă îi repezi a doua palmă și-i zise:

— Dumnealui, ăsta tinăru, îl știm care e, că e găzduit la boier. Te știm și pe dumneata, coane vătafule, musiu Parrocelule, degeaba te faci că nu-nțelegi moldovenește! rinji căpetenia făcînd din coada ochiului la ceilalți lotri, care rideau și chicoteau ca să-i fie voievodului pe plac.

— Dacă știi cine sint, ce mai întrebi? se răsti Henri Parrocel, întorcînd-o în glumă... Dumnealui e nepotul meu, a venit tocmai de la Paris să vîneze bouri!

— Da' la dumnealui acasă n-are ce vîna? Să vîneze pe tat-su și pe mă-sa dacă n-are. Pe noi să ne lase-n pace!

Vorbînd așa, din ce în ce mai hotărît, Stoeniță Vodă nu mai părea într-o ureche. Rîzînd ca un lup, îi spuse administratorului:

— Coane vătafule, să n-o maj lungim, uite ce e: dumneata te-ntorci la conac și ne lași pe nepot zălog. Nici nu-l frigem, nici nu-l mîncăm. Ai adunat parale bune pe moșiile boierului. Te duci acasă și miine, tot pe vremea asta, ne vedem la Piatra Fulgerată. Aduci o pungă cu 999 de galbeni. Galbeni împărătești, galbeni turcești ori muscălești, dar să fie noi, cu zimții netociți. Și fără tocmeală. Și fără poteră, hai? Să nu te puie dracul să vii cu alții, că te vedem de departe și-ți lăsăm nepotul cu scăfîrlia tăiată... la arată-le iataganul, Șoldane!

Un gălîgan voinic ieși din rînduri, trase din teacă o sabie mare și-o răsuci deasupra capului.

— Ne-am înțeles? întrebă Stoeniță.

— Ne-am înțeles! răspunse Henri Parrocel.

— Nouă sute nouăzeci și nouă de galbeni!

— Nouă sute nouăzeci și nouă... Dar de ce nouă sute nouăzeci și nouă și nu o mie? întrebă Henri Parrocel, nedumerit.

— Fiindcă o mie s-a pus pe capul meu, și capul lui nu face cât al meu! răspunse Stoeniță ridicînd fruntea cu mîndrie și scuturîndu-și inelele pletelor, printre care scinteiau bănuși de aur, cum poartă țișăncile.

— Incuviințează, rogu-te, ca Ilieș să rămîie aici, să-i ție de urit băiatului! se rugă administratorul.

— Să rămîie!

— Dar carabinele mi le dai înapoi, nu?

— Las' că gășiți dumneavoastră altele, la București.

— Atunci capul dumitale face mai puțin decît al nepotului meu, dacă mărești prețul! Nouă sute nouăzeci și nouă de galbeni și puștile pe deasupra, vezi și dumneata la cît se ridică, voievoade!

— Om mai vorbi mîine...! răspunse Stoeniță, incurcat.

Gaston urmărise toată această scenă cu un viu interes. N-avea nevoie de explicațiile unchiului ca să-și dea seama că asistase la clasicul tîrg dintre briganzi și cei căzuți în capcană.

Obișnuit cu pericolele, nu se temuse o clipă. Dimpotrivă. Emoțiile acestei întîlniri neprevăzute îl scoteau, îl dezrobeau de marea spaimă a dragostei. Ii trebuia această zguduire. Era ceva primitiv, ceva bărbătesc în neașteptata aventură. Se putea împotrivi, se putea apăra „Dincolo“, însă, era învins dinainte, fiindcă n-avea cu cine să lupte. Nici măcar cu el însuși. Lașitate? De ce lașitate? Ce trebuia să facă? Să ia ofensiva, să se mobilizeze ca să cucerească o cetate care se predase singură? Să culegă prada? Dar cum? Nu va părea un ingrat, un intrus? Cum ar mai fi putut privi în ochii omului, ai părintelui care îl primise cu brațele deschise, ca pe un fiu? Iși răsplătea bunul amfitrion prin nerecunoștință, printr-o purtare de vulgar aventurier. Profita de neexperiența unui copil, îi sucea capul rîvnind la măriri care nu erau de el. El, un biet boem parizian, să-și ridice ochii, să amețească o odraslă voievodală, urmașa unui mare senior, fiică unică, nădejdea supremă a unei mari familii?! Cu ce drept?

Toate aceste întrebări Gaston, rămas printre haiduci, și le punea după plecarea unchiului. Împreună cu Ilieș, fusese dus într-o peșteră apropiată, unde o femeie trecută, o țiganca care părea să fi fost frumoasă odată, fierbea, la un foc făcut din vreascuri, ceaunul de mămăligă.

Lotrii se ospătară din merindele celor trei vînători. Gaston nu voi să guste. Surizător, prin gesturi și cu ajutorul lui Împușcă Vrabie, arată că nu-i e foame, că e sătul de atîta cărnărie și că va minca bucuroși din mămăliga și din cașul tovarășilor.

Gestul acesta, unit cu înfățișarea plăcută, cu purtările prietenești ale franțuzului, aduse voie bună, încredere din partea haiducilor.

Țiganca cea de lingă foc privea cu ochi dragăstoși, materni, pe tinărul și frumosul străin, care, dacă n-ar fi avut mustăți și barbă, ar fi semănat cu o duduță din cadre sau din povești.

Strînși în jurul ceaunului care fierbea, cei douăzeci și trei de oameni din peșteră se încălzeau la căldura, binefăcătoare și egală

pentru toți, a lemnelor subțiri și încă verzi. Și iar i se paru lui Gaston Parrocel că mai trăise odată, într-o altă viață, cine știe cînd și pe ce tărîmuri, aceleași clipe, care îmbrăcau, de pe acum, frumusețea unei amintiri.

Incetul cu incetul, limbile se dezlegară.

După ce le spuse cine era, cum venise în Țara Românească și-n Moldova cu scrisori către cei care voiau să răstoarne stăpînirea și să așeze temeliele unei orînduiri mai bune pentru omul sărac, Gaston se rugă de fiecare dintre cei de față să-și spună povestea.

— De ce s-a făcut haiduc? întrebă el, prin Ilieș, care asculta și rezuma istorisirea fiecăruia, amărîta lor viață.

Bărbați tineri, toți. Nu mai puteau răbda birurile, sudălmile, bătăile. Printre ei erau și trei țigani, un bulgar, un arnăut și un cazac.

Unuia îi necîstîsese mireasa un vataf de curte. L-a ucis. Ca să scape de spinzurațoare, a fugit în codru. Altul nu se înțelegea cu stăpînii, care voiau să le muncească pe nimica toată. Altul găzduise pe un lotru. Fiindcă nu l-a dat în vileag, a intrat și el pe mîna poterașilor, a fost judecat și osîndit ca tînuitor de hoși. L-au trimis la ocnă, pe zece ani. După trei luni a fugit. Dus a fost. Nu i-a mai dat de urmă nimeni, fără numai stejarii codrilor, mistreții și izvoarele de munte.

Acum era în ceata lui Stoeniță, care-i pregătea pe toți pentru răzmeriță. Se mai răzvrătise o dată voievodul țiganilor. Fusesse dat pe mîna lui Gavrilă Buzatu. A scăpat, dar gîndul tot la răscoală îi era.

Ascultîndu-i isprăvile și năzuințele, tînărul franțuz se gindea: — Așadar, acest brigand e un revoluționar, ca și ilustrul meu maestru Alphonse de Lamartine, ca și mine însumi! Dorul de libertate, de o viață mai bună a popoarelor colcăie și-n văgăunile Carpaților sălbatici, nu numai în atelierele subterane ale societăților secrete sau la tribuna parlamentului din Palais Bourbon sau în coloanele presei pariziene!

Cei trei țigani fuseseră păpușari. Umblau prin țirguri cu o cutie mare, în care erau vreo cincisprezece-douăzeci de momii făcute din bețe și cîrpă și pe care le jucau trăgîndu-le de sfori.

Fuseseră prinși la Tîrgul Neamțului, bătuți crunt și întemnițați, fiindcă într-un cîntec cu Napaleonu Bunăparte, viriseră o blestemăție care suna așa:

Napaleonu Bunăparte
A tăiat multe capete
De-mpărați și de ciocoi,
Adu-l, Doamne, și la noi!

După ce le deteră drumul din închisoare, li s-a ridicat îngăduința de a mai colinda țirgurile cu lada de păpuși. Se făcură haiduci în ceata lui Stoeniță Vodă.

Bun rămas lui Vasilache, Gahiței și ibovnicei lui Vasitache, numită Henușa. Bun rămas ciobanului cu coșocul întors pe dos și turcului, țiganului, oii și miței, și șoarecelui. Și-atîtor alte chipuri omenești și dobitocești pe care le însufleșeau trăgîndu-le de sfori.

Fără cutie, acum, fără momiile lor, în dorul meșteșugului lor și al rătăcirilor prin sate și prin țirguri, unde oamenii se prăpădeau de ris văzîndu-le comedile, cei trei păpușari jucară în fața frîncului ceva cu Irod și cu craii de la răsărit, ceva cu Vasilache, Gahița

și Ilencuța, doi din ei vorbind ca femeile, cu glas subțire. Un scripcar și un cobzar le țineau hangul.

Serpii de foc, care țigneau de sub ceanul în care Sălumia fierbea mămăliga, jucau vâpăi roșiatice pe chipurile arămii ale haiducilor.

Gaston începea să se simtă bine printre acești răzvrățiți. Unul dintre ei, arnăutul, acompaniat de cintecele, indemnurile și bătăile din palme ale celorlalți, dansă și mimă un joc al iataganului, un dans al libertății, adus din munții Albaniei. Altul, cazacul, începu să cinte, împreună cu scripcarul, cobzarul și cel cu naiul, doine jalnice și stihuri cu blesteme și amenințări, scrișniri din dinți.

Vreascurile de sub ceanul trosneau și ele, parcă invoite cu lăutării și cu cel ce zicea din gură.

Sau poate le așeza în așa fel Sălumia, încît să se aprindă și să pocnească în clipa cînd va fi nevoie, spre întărirea amenințărilor din doina cea de obidă și de pedeapsă.

Pe urmă veni rîndul Sălumiei. Chemă pe Gaston și pe Ilieș lîngă dînsa, scoase o tobă mică dintr-o dăsață și începu să răvășească pe ea douăzeci și patru de boabe de porumb, care săreau și răpăiau ca grindina pe pielea întinsă a tobei. Ghîci flăcăului străin norocul. Dar nu prea era lămurit ce spuneau bobii. Nemulțumită, Sălumia mai scoase ceva din dăsață. Un ghioc. Il apropie de gură, vorbi ceva în el, îl puse în mîinile lui Gaston, pe inima lui, pe frunte. Apoi purtă acea scoică mare și grea la ureche și începu să asculte. Cu sprincenele strînse, ce spunea vuietul dinăuntru.

Și vuietul ghiocului prevestea străinului de-o călătorie lungă în țara unui padișah care peste un an nu va mai fi padișah. Și în acea țară, în tîrgul cu ziduri mari de piatră mucegăită, se va cununa el cu o mîndrețe de față, fata zimbrului, și acea copilă dormea acum pe o saltea de puf amestecat cu galbeni împărătești. Dormea de o sută de ani și se va trezi cînd o va deștepta dumnealui, cel venit să-iucidă părintele, pe măriia sa împăratul codrilor Moldovei.

Zimbrul Moldovei — mai spunea ghiocul — nu-l va ucide nimeni, fiindcă-l păzește Stoeniță Vodă și toate duhurile, și toate datinile țării.

Mai spunea ghiocul că Stoeniță și cu frîncul trebuie să se facă frați de cruce. Le e scris să înlătore amîndoi primejdia viitoare. Vor pleca împreună la drum mare și greu. Izbînda aceluia drum nu se va vedea curînd, ci numai peste de două ori doisprezece ani. Ilieș explică frîncului ce sînt „frații de cruce“.

Pe măsură ce vrăjitoarea puneă să fiarbă într-un ceanul mai mic buruieni și rachiuri verzi și arunca praful care se prefăceau în flăcări și aburi roșiatice, boborosînd descîntece deasupra fierții, amestecînd fierțura cu un făcăleț din lemn de corn cu trei noduri, tînrul francez, privind mai de aproape pe Sălumia, începea să fie uimit de frumusețea acelei femei, cu pletele încă negre, cu ochii ca tăciunii aprinși, cu nările răsfrînte și cu dinții albi și strălucitori ca ai feciorului ei Stoeniță. N-avea încă patruzeci de ani; era puternică, mlădioasă și dacă ar fi fost îmbrăcată mai îngrijit, dacă obrazul nu i-ar fi fost pirlit de foc și de bătaia vîntului, ar fi întruchipat o neasemuită arătare de țigancă din poveste.

Ce mîndră, ce fără de pereche va fi fost în tinerețea ei biata Sălumia!

Gaston Parrocel, vrăjit de indemnul, de bunătatea, de dragos-

tea părintească ce i-o arăta muma haiducului, răspunse că e gata să se facă frate de cruce cu cel care-l răpise în ajun și se purta cu el atît de frățește.

Sfătuit de Ilieș ce trebuia să facă, el urmă întocmai ritualul. În sunetul viorii, al cobzei și al naiului, în mijlocul unei hore incinse de cei douăzeci de lotri, străinul cel tinăr își împunse vina brațului drept cu un ac trecut prin flacăra de sub ceaun.

Stoeniță sorbi picătura de sînge franțuzesc spunînd formula sacramentală — care era aceeași cu a membrilor societății secrete revoluționare „Frăția“, a carbonarilor și a patrioților ieșeni: „Sufletul meu pentru sufletul tău, singele meu pentru singele tău“.

Apoi, cu același ac, își înțepă și el brațul drept. Gaston supse și el picătura de sînge din vina feciorului Sălumiei și repetă, în franțuzește, apoi în rominește, lozinca.

Legămîntul se făcuse. Nu-l va mai desface nimeni, niciodată.

Sălumia, care privea acuma pe străin ca pe fiul ei, le dădu fiecăruia cite un bănuț de aur, desprins dintr-o șuviță lungă și neagră. Apoi îi binecuvîntă într-o limbă ciudată, din care franțuzul nu înțelese un singur cuvînt. Îi sărută pe frunte, pe amîndoi, după ce le împreunase mîinile și le strînsese într-ale ei.

După aceea începură să treacă ploștile de vin din mină-n mină. Păpușarii jucară un vicleim :

Eu sînt Irod împărat
Care pe cal am încălecat,
Cu piciorul în pămînt am dat,
Și pămîntul s-a cutremurat !

Și după acest joc cu irozii, fiecare se culcă la cite un colț.

Numai Gaston și Stoeniță Vodă nu dormeau. Se uitau unul la celălalt surizînd. N-aveau cum să vorbească.

Dar în acea tăcere, brăzdată de sforăitul haiducilor și de trosnetul vreascurilor, plutea duhul unei mari prietenii, o dragoste caldă, un trainic legămînt de viitor.

În lumina flăcărilor care pîlîiau sub ceaun și aruncau pale de lumină asupra căpitanului de haiduci, contemplîndu-i profilul, zveltețea corpului, noblețea miinilor, călătorul francez își dete seama că se afla în fața celui mai desăvîrșit exemplar de frumusețe bărbătească pe care-l văzuse vreodată, așa precum domnișoara Maria Rosetti îi apăruse ca frumusețea femeiască cea mai deplină. Făcînd această apropiere — imaginea copilei nu-l părăsea o clipă —, el se simțea atras spre Stoeniță Vodă ; o caldă simpatie, un amestec de admirație și de afecțiune pentru acel oaspe al codrilor îl învăluiau.

Ochii negri ai țiganului, lunguieți ca migdala, erau ochii Mușei. Gura mică, dinții strălucitori, luminînd între mustățile și bărbuța neagră îi aminteau ceva familiar. Tot așa parcă mai văzuse de curînd și sprîncenele arcuite și imbinat ale acestui voievod al pădurilor, împărat al munților, paznic credincios al mării sale Zimbrul !

Gaston Parrocel trăia ore de legendă. Toate erau legendă-n jurul său, de la o vreme. De bunăseamă, la el acasă n-ar fi putut niciodată să petreacă asemenea clipe, printre asemenea făpturi ome-nești.

Or să-l creadă oare cititorii cînd va istorisi toate aceste amîn-tiri în cartea despre moldo-valahi ? Numai acea întîlnire cu țîlharii

și noaptea fără somn petrecută între ei și numai poveștile bătrinei țigănci ar fi putut să-i dăruiască materialul unei cărți întregi. Cum Stoeniță și maică-sa, Sălumia, nu se-ntinseră să doarmă, șezură de vorbă pînă tîrziu, în sfîrșitul celorlalți.

Prin tîlmăcirile lui Ilieș, francezul află multe despre bourul Moldovei, despre viața oamenilor și necazurile lor și despre tagma haiducească.

Zimbrul, pe care el venise să-l asasineze tocmai din Soare-apune, taurul și bivolița erau cea din urmă pereche care mai trăia în codrii Moldovei. Vechile povești spuneau de Zorilă și de Murgilă, cei doi bouri cu stea în frunte: luceafărul de dimineață și luceafărul de seară. Zorilă ajuta soarele să iasă din neguri, Murgilă, craiul amurgului, îl împingea spre negurile nopții. Cei doi zimbri, Zorilă și Murgilă, erau frați cu marele nostru părinte al tuturor și stăpin al tuturor împărățiilor, soarele. Mai află străinul călător că cei douăzeci de lotri mari, cu Stoeniță Vodă douăzeci și unu, nu erau tilhari de rînd, ceată pusă pe jaț și pe ucidere, ci haiduci de frunte, fugiți în codru în urma prigoanelor boierești și ale stăpînirii. Oamenii sărmani îi adăposteau, îi ocroteau, fiindcă și ei, la rîndul lor, ocroteau pe cei slabi și deznădăjduiți.

— Frîncule, îi spunea Stoeniță, nu căuta că femeia asta bătrînă, mumă-mea, e țigancă. O duc mereu cu mine, că prea e singură și părăsită și mi-e mumă adevărată. Dar după taică-meu cel adevărat eu sînt os din os domnesc, și nu degeaba-mi zice Stoeniță Vodă! Țiganii m-au ales voievod și m-am zbătut pentru dezrobirea lor, iar puterile stăpînirii mi-au dat de urmă și m-am ales cu spînzurătoarea, cînd m-a văzut ticălosul ăsta de Ilieș pe drumul Frumoasei. Dar ștreangul nu era de mine, că am fost răscumpărat cu bani grei. M-am lăsat de domnie... n-am mai fost voievod al țiganilor și m-am făcut păunaș al codrilor, împărat al munților, c-așa vor mările lor vodă și boierii. Așa să știi, măi frate-meu, și să faci bine să te lași de colîndat prin munții noștri, că s-ar putea să te vineze bourii pe tine, în loc să-i vinezi tu pe ei. Așa, măi frîncule, așa!

Ilieș traduse ultimele cuvinte indulcindu-le oarecum. Gaston strînse cu amîndouă mîinile mina voievodului, punîndu-și-o pe inimă. Gestul acesta aduse un nou val de prietenie între prizonier și ceilalți. Căpitanul haiducilor îl întrebă pe franțuz lucruri de prin țara lui papistășească, anume dacă au isprăvit cu bătăliile, dacă băiatul lui Napoleon s-a făcut împărat și dacă boierii de pe acolo se poartă bine cu țiganii. Apoi se puseră pe cîntat. Căpitanul trezi cu picioarele pe Șoldan, uriașul cu sabie turcească, și-l puse să-i zică din frunză, că era mare meșter. Treziră și pe ceilalți și cîntară toți din gură. Stoeniță și cu tovarășii săi știau și un cîntec despre Napoleon.

Ți cîntară cu bărbăție, ca să-i facă frîncului pe plac:

Napoleonu Bunăparte
Stă colo la el departe
Ochii sus a ridicat
Și spre lume a călcat.
Iese turcul din cetate
Napoleonu turcu' bate
Neder, neder, bacalim
Evet, evet, hoș ghioldim!

Pe urmă se întinseră toți pe jos, și dormiră somn adinc pînă dincolo de revărsarea zorilor.

CAPITOLUL VII

Henri Parrocel ajunsese la conac tîrziu, după cina boierească, și ceru să fie primit de mărița sa, avînd ceva grabnic să-i vestească. Mai era în sufragerie dudușita Mușă, cucoana Marghioala cu nevestele celor doi prieteni ai lui Săndulache Ghica. Săndulache, împreună cu cei doi, sta de vorbă în taină cu boierul. Oaspeții ieșeni nu se mai îndurau să plece. Pare-se că beizadeaua avea să puie la cale, împreună cu conul Arkip, multe lucruri de seamă, de se aflau încă pe la Drăgoșești.

Cînd a intrat preceptorul în sala de mîncare, Mușă se uită la spatele lui, ca și cum ar fi căutat pe cineva, ca și cum cineva trebuia să mai intre o dată cu el. Henri Parrocel surprinse gestul copilei și se bucură. Semn bun! Aștepta acum să vadă efectul comunicării neplăcutei vești.

— Rog pe senioria voastră să mă ierte. Vă credeam singur!

— Spune... spune!..., insistă Arkip.

— E ceva destul de serios... destul de grav...

Boierul își roti ochii asupra comesenilor, surîse și zise:

— Din moment ce toată lumea e prezentă... din moment ce castelul n-a luat foc, nimic nu poate să fie atît de grav!

Codîndu-se încă, uitîndu-se cu ochi rugători la patron, ca și cum i se impunea o sarcină grea, administratorul n-avu încotro și povestii în auzul tuturor neplăcuta întîmplare din pădure. În zgomotul furculișelor lăsate brusc pe farfurii, Parrocel văzu și paloarea ce se lăsase pe fața Mușei! Nu mai încăpea îndoială! Mai impresionată decît toți, fata își trăda emoția. Din fericire, nimeni nu se uita la dînsa.

După cîteva clipe de gîndire, boierul rusetesc se ridică de la masă:

— Va trebui să-l răscumpărăm, și cît mai grabnic. Altceva nu e de făcut! Să trecem dincolo. Vă rog să ne iertați!

Și, lăsîndu-și oaspeții, intră cu Parrocel în bibliotecă.

— Sînt îngrijorat de soarta hietului meu nepot. Suma cerută e destul de importantă, dar nici un sacrificiu nu-mi pare prea mare pentru libertatea lui Gaston! Va trebui să duc mîine, la Piatra Fulgerată, cei o mie de galbeni.

— Dă-mi voie, îl întrepruse marele senior. Tînarul e oaspele meu, e secretarul meu, a fost prins pe pămînturile mele. Sînt răspunzător de viața și de libertatea lui. E de datoria mea, nu de a dumitale, să-i redau libertatea. Vei duce mîine punga cerută. Spune casierului să aleagă bani noi, cu zîmții netocți. Dă ordin, de asemenea, să se coacă douăzeci și două de piini mari, să se frigă zece purcei și zece curcani. Le vei duce tîlharilor în pădure, mîine, o dată cu banii și cu zece ploști mari de vin.

Parrocel căscă ochii. Nu înțelegea. Nu-i venea să creadă. De ce atîta bunăvoință față de tîlhari?

Calm, cu vocea lui monotonă și muzicală, mîngîindu-și barba mătăsoasă, cu șuvițe albe și negre, Arkip Rosetti continua să dea instrucțiuni administratorului suprem al moșiilor:

— Te mai rog să-i comunici haiducului să vă dea carabinele înapoi. Să vie și el la castel, o dată cu dumneata și cu Gaston. Așa să-i spui, din partea mea.

— Banditul? La castel? Va primi să vie? întrebă administratorul, uluit. N-o să-i fie teamă?!

— Cred că nu! răspuse Arkip Rosetti.

Și, cu mâna pe umărul administratorului, surizător, boierul re-
intră în sala de mîncare vorbind de cum trecu pragul:

— Ce credeți că e mai amuzant în toată povestea asta? Alteța sa serenissimă Stoeniță Vodă a cerut pentru eliberarea lui Gaston nouă sute nouăzeci și nouă de galbeni!

— De ce nu o mie? întrebare, într-un singur glas, comesenii.

— Fiindcă o mie de galbeni e prețul pus pe propriul cap al înălțimei sale și Înălțimea Sa voievodul țiganilor nu înțelege să fie egal cu un prizonier ca orișicare altul!

Amfitrionul părea că ține să dea un aer de glumă întregii aventuri.

Nu era nevoie ca lucrurile să pară mai grave decît erau. Toate se rezumau, în fond, la o mie de galbeni, pe care, nu o dată, în tinerețea lui, marele latifundiar îi pierduse la lași, la jocul de cărți.

Pentru Mușa, însă, răpirea lui Gaston lua proporții epice, dacă nu tragice. Dacă va fi ucis în pădure? Dacă va fi oprit de haiduci, luat cu ei și dus cine știe unde? Cum? Să nu-l mai vadă niciodată?

Abia acum își dădea seama biata copilă cit de mult îl iubește pe acest străin, pe care acum citeva săptămîni nici nu-l cunoștea! De citeva zile, știindu-l la vînătoare, departe de castel, în fiecare seară aștepta cu îngrijorare binecuvîntata clipă cînd, în pavilionul locuit de unchi și nepot, se va lumina fereastra lui Gaston. Abia atunci copila respira ușurată. În sfîrșit! Miine dimineață îl va vedea iar! Așa fusese pînă azi, dar acum, pînă la acest nou și cumplit „miine“, dureroase semne de întrebare sfișiau inima copilei. Abia aștepta să se ridice masa și să rămîie singură, într-un colț, cu bunul ei profesor, să-l întrebe, s-o încurajeze.

În vreme ce cucoana Marghiola punea mâna pe Săndulache Ghica, iar celelalte două cucoane se duceau să se culce, în vreme ce conul Arkip lua de braț pe cei doi prieteni ai beizadelei și-i purta prin odaie, de colo pînă colo, vorbindu-le și făcîndu-i să ridă, Mușa căuta să afle cum se petrecuse întîmplarea din pădure, dacă Gaston nu era în primejdie, dacă va avea unde să doarmă, dacă nu va muri de foame, dacă tilharii îi vor mai da drumul după ce vor lua galbenii.

Preceptorul o asigură că nu e nici o primejdie, că haiducii sînt oameni de cuvînt, că Stoeniță Vodă îi făcuse impresia unui cavaler și că acest voievod al țiganilor se va prezenta în persoană la curte, a doua zi, împreună cu Gaston. Așa a hotărît măriia sa!

— Stoeniță, tilharul, la noi la curte?

— M-am mirat și eu, domnișoară scumpă, dar monseniorul dorește să-i vorbească!

— Vreau să-l văd și eu cum e... N-am văzut niciodată haiduci... Am să-i ies în drum... am să vă ies în drum

— Atenție! îi răspuse, glumind, amenințînd-o cu degetul, domnul guvernor. Ar fi în stare să te răpească și pe dumneata și nu ți-ar mai da drumul pentru tot aurul din lume!

A doua zi, pe inserat, după cum se învoiseră cu căpetenia haidu-

rilor, Henri Parrocel se afla pe munte, la Piatra Fulgerată. Pe cei patru argați cu piinile, curcanii, purceii fripți și ploștile cu vin îi lăsase mai la vale, pitulați într-un *șis* de jnepeni, ca să nu-i vadă Stoeniță și să creadă că sint poterași.

Căpetenia haiducilor pindea de sus și, pe măsură ce vătaful cel mare al boierului urca, el cobora la vale, însoțit de nepotul frincului, de Ilieș și de cițiva haiduci.

— Uite galbenii!

— Uite prinsul!

Bătură palma.

— Măria sa îți trimite ceva merinde. Să se ducă doi-trei flăcăi și să le care. Măria sa a mai spus să ne dai carabinele înapoi.

— Dați, mă, carabinele! porunci Stoeniță celor trei inși care le purtau pe spate.

— Măria sa a mai spus să vii la noi, la curte.

— Să viu!

Păunașul codrilor se trase mai la o parte, cu cițiva de-ai lui, se sfătui cu ei, le dete punga să i-o ducă Sălumiei, lăsă acolo doi și cu alți trei cobori printre jnepeni, unde găsi încărcătura de merinde. Un haiduc rămase să păzească movila de bunătați, iar alți doi porniră s-o care în circă spre peșteră.

Apoi o luară la vale, cițeșipatru: Henri și Gaston Parrocel, Ilieș și Stoeniță. Cînd se innoptase bine, ajunseră la conac. Intrară pe poarta cea mare.

Mușa îi pindea la fereastră, din odaia ei, care se afla în catul de sus al palatului. Se repezi pe scări și le ieși în cale.

Cel dintii căruia îi prinse mina cu amîndouă mîinile n-a fost bătrînul și veneratul ei profesor, ci nepotul acestuia. Acea caldă strîngere a degetelor strecură, din creștetul pină-n călcîiele celui dezrobît, un balsam binefăcător. După cele douăzeci și patru de ceasuri, nesfîrșit de lungi, în care trecuse prin atîtea și atîtea, nu se putea răsplată mai alinătoare pentru bietul Gaston decît prezența suavă a copilei, graba de a-i ieși în cale, emoția cu care îl revedea.

Gubernorul ședea mai la o parte, încîntat de această nerăbdătoare și bună primire a nepotului.

Lucrurile mergeau mai repede și mai bine decît se aștepta el. Dar Mușa era femeie, și femeile sint curioase din fire. Voia să vadă și ea pe haiduc, care sta de o parte, cu Ilieș Impușcă Vrabie.

— Dumneata ești Stoeniță?

— Eu, măria ta.

— Să fii sănătos! și-i întinse mina.

Voievodul țiganilor, ca adevăratul cavalier despre care îi vorbise domnul guvernor, își scoase căciula cu mina stingă, îngenunchea și cu dreapta prinse și sărută frumoasa mină albă. O știa din auzite pe domnița Drăgoșestilor: o vedea prima oară. Incremeni în fața ei. Nu mai scoaseră nici un cuvînt nici boieroaica, nici țiganul.

În lumina unui fanar, purtat de colo-colo de un argat, ochii domniței căzură pe inelele de aur din urechile lui Stoeniță.

— Frumoși cercei! De unde-i ai?

— Mi i-a făcut un zlătar... țigan de-ai noștri...

— Mi-i vinzi mie?

— N-ai atîția bani să-i cumperi, măria ta. Dar ții-dăruiesc!

— Dar de la țilhar nu primesc!

— Primește-i, rogu-te! Mă socotesc eu cu boierul!

Stoeniță își scoase cerceii și-i întinse Mușei.

— Nu vreau! răspunse Mușa, încrunțindu-se.

— Să vrei, măria ta! Eu în urechi nu-i mai pun!

Căpitanul de haiduci îi spuse aceasta zimbînd, dar în glasul lui era ceva poruncitor; nu puteai să nu i te supui.

Mușa zîmbi. Din degetul arătător al mîinii drepte scoase un inel subțire, cu o pietricică albă care scăpăra scînteii roșii în razele felinărașului. I-l întinse haiducului întrebîndu-l:

— Soră ai?

Stoeniță o privi lung, ca și cum ar fi vrut s-o întrebe ceva, ca și cum ar fi vrut să-i mărturisească ceva. Apoi răspunse scurt:

— Nu!

— Mamă ai?

— Am. O cheamă Sălumia. A fost roabă pe moșiile măriei sale. Acum e mamă de voievod!

Dinții hoțului luminau în noapte ca rinjetul unui lup.

— Dă-i inelul aista din partea mea!

Și iar îngenucheă Stoeniță Vodă și-i sărută mina, privind-o de jos, cu fruntea ridicată spre ea și zimbînd, cu dinții lui frumoși, de data aceasta, dulce zîmbet de femeie.

Gaston Parrocel urmărea această scenă stranie, al cărei dialog nu-l înțelegea, dar îi înțelegea sensul. Și iar avu impresia că nu trăiește o realitate, ci amintirea unor clipe de demult, amestecată cu evocări din „Strigoii Carpaților“ al lui Alexandre Dumas. Curtea unui castel, pe o seară friguroasă de noiembrie. Lumina unui lampion, filfiind pe fața unei prințese, a unui haiduc țigan, a argaților. Vîntul vîind printre ramurile desfrunzite... Un schimb de cercei și de inel... Nu va uita niciodată această innoptare. Poate o va descrie în cartea lui despre moldo-valahi. Cu aceste gânduri urca el, alături de ceilalți patru, treptele care duceau la bibliotecă: domnița, Stoeniță, Ilie Impușcă Vrabie și domnul Henri Parrocel.

Cel dintii fu introdus Gaston.

— Dă-mi voie să te îmbrățișez! îi spuse conul Arkip, desfăcînd larg brațele și cuprinzîndu-l la piept. Te rog să ierți neplăcerea aceasta întimplată pe pămînturile mele.

— Monsenior, a fost o aventură neobișnuită. N-am s-o uit niciodată! Am pățit și în Algeria ceva la fel. Dar nu atît de interesant. Noaptea aceasta îmi va folosi foarte mult. Imi va spori experiențele de ziarist și de vîntură-lume!

În vreme ce se desfășura această scenă, Mușa fugise în iatacul ei. Ilieș o ștersese și el, grăbit să ajungă printre cei de teapa lui, jos, și să le povestească isprăvile pe care le făcuse în pădure, lup-tîndu-se cu haiducii și vorbind franțuzește în pustietatea munților.

— Să vie Stoeniță! porunci boierul conducînd pe Gaston. Henri Parrocel își luă nepotul la braț și se depărtară amîndoi.

Voievodul țiganilor intră în bibliotecă și rămase uluit de măreția cadrelor și a rafturilor. În viața lui nu mai pomenise așa ceva.

Dește în genunchi și sărută mina dreptă a stăpînitorului atîtor munți și safe.

— Era vorba că n-o să-mi mai calei moșiile! îl mustră boierul ridicîndu-l.

— Așa era vorba, măria ta, dar nevoia...

— Nevoia! Nu din vina mea te bat nevoile! Ce-ai de gînd?

Și boierul îl privi în ochi poruncitor.

— Ce-am apucat! răspunse haiducul.
— Tilhăriile?
— Dacă nu se poate alt fel?
— Se poate și alt fel. Eu am încercat în toate chipurile și n-a fost chip. Mereu pe drumuri.

— Țigan, măria ta!
Și, de rindul acesta, Stoeniță fu acela care-și infipse ochii în ai celuilalt.

— Știi Fierbe-n tine singele maică-ti. N-ai astîmpăr. Am vrut să te dau la învățătură, să te fac om. Dar omenia nu e de tine. De cîteva ori mi te-ai strecurat printre degete. Mereu pe drumuri!

— Țigan, măria ta!
— Ai răzvrătit satele, sălaşurile, te-ai pus rău cu stăpînirea, cît p-aci să-ți pierzi capul. Te-am scăpat de la spînzurătoare. N-a fost ușor. A doua oară o să fie mai greu!

— A doua oară n-or să mă mai prindă, măria ta! Acuma nu ne mai prigonesc. E vorba să ne dea drumul. Boierii cei tineri umbli să dezrobească țigănimea. În ziua aceea mă las și eu de haiducie. Mă bag slugă la vreun boier. Așa e făcută lumea: cînd slobozi pe unii, intră alții în robie.

— Bine, bine! O să vă dezrobească! Astea sînt prostii de oameni tineri!... Au mai încercat ei, cițiva, să le dea drumul, dar s-au întors singuri la stăpin. Pe alții i-au adunat la curțile boierești să le dea bordei și unelte. Au stat ce-au stat, și iar au luat-o razna și nu i-a mai văzut nimeni...

— Țigani, măria ta!
— Ți-am trimis o pungă de galbeni. Imparte-o cetei tale și dă-le drumul. Am să-ți mai dau cinci sute. Adună-te de pe drumuri! Pleacă de prin locurile acestea, du-te unde nu te știe nimeni și fă-te om! Mai mult nu pot să spun. Intră în rîndul lumii și-om mai vorbi!

Stoeniță Vodă nu răspunse.
Boierul se duse la birou, trase un serfar, scoase o pungă plină și i-o dădu:

— Umblă sănătos, băiatule!
Haiducul ingenuncheă, îi sărută mina și porni să iasă.
Cînd să ajungă la ușă, Arkip îl opri:
— Stoeniță!

Îl prinse-n brațe, îl strinse la piept, îl sărută pe creștet, pe frunte, pe amîndoi obrazii, întoarse capul și-și șterse o lacrimă.

Voievodul țiganilor ieși agale, cobori scara, ajunsese în curte, trecu pe poarta cea mare și se pierdu în noapte...

Nu trecuse o jumătate de ceas și iată pe Ilieș impușcă Vrabie, searbăd la față, tremurînd tot, abia putînd să vorbească.

Se prăvăli, aproape, dînd în genunchi în fața boierului:

— Măria ta, măria ta, ți-a furat Stoeniță pe Zmeurel!
— Ce, omule, ai căpiat? se răsti boierul.
— N-am căpiat, prea-înălțate stăpîne!... Așa a fost! Așa să-mi ajute dumnezeu! Veneam din sat, de la potcovar, cu șase cai potcoviți, și numai mă pomenesc cu Stoeniță...

— Ai boierului caii ăștia?

— Ai boierului...

— Ia să-i vedem...

Și trecu din cal în cal, le mîngîie coama, îi bătu pe șold, alese

pe cel mai frumos, pe Zmeurel al măriei tale, și, dintr-o săritură, l-a încălecat și dus a fost.

— Cum, mă, și l-ai lăsat să plece, așa, cu una, cu două?

— Ce era să-i fac, măria ta, că mi-o mai tras în pădure donă palmi, de mi-o mutat fălcile din loc!

Ciudat! Boierul nu părea prea miniat că-l jefuise tilharul. Mai mult se făcea.

Ilieș de urechi și-l scutură bine de câteva ori.

— Mă, tu ești invoit cu el!

— Eu, măria ta! Cel-de-sus să mă trăznească dacă...

— Mă, pirdalnicule, tu ești cel de l-ai pus pe urma lui domnu' Gaston, cînd l-a prins la izvor Bine, mă, deaceea te-am învățat noi franțuzește, ca să te faci iscoadă de hoți?

— Să mă trăznească maica domnului, măria ta, dacă...

Și Ilieș căzu în genunchi și sărută pulpana stăpinului.

— De unde era să știe tilharul, mă, că se duce omul în codru, pe urmele zimbrului?! Că numai tu și cu musiu Henri știați locul din pădure. Doar nu l-a vindut unchi-su? Hoțul de Stoeniță de unde era el să-l știe?

— O fi aflat de pe la niscaiva țărani... de la careva ciobani, că ne-am dus câteva zile în șir și se află, înălțate stăpine, se află!

— Măi, mișelule! Ai să-mi plătești armăsarul, că de unde nu, dracul te-a luat! Simbria pe trei ani am să-ți opresc!

— Să mi-o oprești, măria ta, să mi-o oprești, dac-am fost nevrednic!

Ilieș știa că numai una ca asta n-o să-i facă prea-luminatul.

— Să te duci la domnul Henri, să-i spui că trei ani să nu-ți mai dea simbrie...

— Trei ani, măria ta, așa am să-i spun!

Și Impușcă Vrabie ieși de-a-ndăratelea, făcînd tot felul de mătă-nii înălțimii-sale.

După ce ieși Ilieș, boierul căscă adînc, își ridică brațele, își întinse oasele și se apropie, agale, de oglindă... Se privi lung, clătina capul și zise, zîmbîndu-și în barba-i amestecată:

— Țiganul tot țigan!

*
* *
*

CAPITOLUL VIII

Gaston Parrocel fu emoționat de primirea pe care i-o făcuse Mușă. Acest nou semn de afecțiune, cel mai puternic de pîn-acum, îi sporea atît profundul sentiment care-l domina, cît și melancolia. Își simțea zădărnicia visurilor. Idila se desfășura într-un decor mohorit.

Zile grele de noiembrie — un castel rece, o viață austeră, totul îi părea o închisoare... Inchisoare pînă și acea bibliotecă, în care nu-și putea vedea adorata decît în fața monseniorului.

Dragostea presupune primăvară, libertate, cer senin, nopți cu lună, cîntec de privighetoare, în mijlocul florilor și al copacilor stufoși... întîlniri pe alei, risete, voieșie, o stringere de mină fugară...

Poate că în acea caldă bogăție a firii ar fi putut să înflorească și dragostea lor, inmușurată în soarele întunecat al toamnei.

Poate că n-ar fi fost atât de trist... iubire tristă... iubire încătușată... iubire de toamnă... Până când?

Ce sfârșit va cunoaște acest apăsător început?

Tinărul francez, smuls din lumea lui, era pus în fața unor împrejurări neobișnuite, într-un mediu cu totul străin. Era prea inteligent ca să nu-și dea seama că prejudecățile de castă îl îndepărtau pentru totdeauna de odrasla unor oameni cu sînge princiar. Oricît ar fi fost el improvizat „de Parrocel”, deci nobil și încă nobil francez, nu putea lua în serios această glumă a patronului, care-l folosea și-l plătea ca pe orice salariat de pe domeniile înalțimii sale. Nici nu putea forța nota.

Respingea ideea de a brusca lucrurile, profitînd de rătăcirea trecătoare a unei copile romantice. Nu se vedea răpînd-o, ridicînd apoi pretenții, ameninșînd, asemenea brigandului care-l sechestraseră. Ce va spune unchiul său în eventualitatea unui fapt împlinit? *Bietul om și-ar fi pierdut situația pe care o avea la curtea boierească, gonit ca ruda și protectorul unui impostor.*

Cine știe ce alte complicații le-ar fi adus această nemaipomenită purtare, infracțiunea aceasta într-o țară care nu era a lor, o țară numai pe jumătate civilizată și unde cei mari aveau dreptul de viață și de moarte asupra supușilor.

Sărmanul Gaston nu îndrăznea nici măcar să-i pomenească unchiului de acest lucru.

În naivitatea lui, nu i-ar fi trecut prin minte că însuși Henri Parrocel urzise tot acest păienjenis. În vreme ce tinărul frămînta gînduri peste gînduri, rătăcind într-un labirint fără ieșire, bătrînul provoca și primea *confesiunea Mușei.*

Domnișoara noastră, temperament mai puternic, mai primitiv decît al curajosului vînător de pînă ieri din pustiiurile Africii, timidul amoretz de azi, mărturisea preceptorului, părintelui ei spiritual, — cum îl decretase monseniorul — tot zbucriumul sufletesc care o încerca de la o vreme. Era hotărîtă să-și inchine viața lui Gaston. Bunul ei tată și prieten, care-i făcea toate voiele, nu putea să-i refuze acest dar, cel mai frumos, pe care i l-ar fi făcut.

De altfel, nici n-avea de ce s-o refuze.

Afecțiunea, prețuirea pe care i le arăta lui Gaston erau cheazășia unui grabnic consimțămînt.

— Copila mea, e foarte grav ce mi-ai mărturisit! răspunse profesorul, făcînd pe omul căzut din cer. Nu pot să-ți dau nici un sfat. Gaston mi-e nepot, dar n-am nici un drept să mă amestec în viitorul lui... Căsătoria este unul dintre cele trei capitele fundamentale în viața unui om, celelalte două fiind nașterea și moartea. Dacă ne naștem fără voia noastră, fără să știm, dacă murim și știm că murim, dar, în majoritatea, aproape în unanimitatea cazurilor, murim împotriva dorinței, împotriva voinței noastre, cel puțin căsătoria să fie aceea pe care o dorim, pe care o alegem noi înșine. Eu, încă o dată, nu mă amestec și n-am nici un sfat de dat.

Gaston este cel care trebuie să hotărască ce mireasă își va alege. Și cînd spun Gaston spun, în același timp, domnișoara noastră. Ei sînt suverani pe propria lor viață.

— Nu-i așa? Nu-i așa? se bucura Mușa.

— Nimeni n-are dreptul să se pună în calea fericirii lor!

— Nimeni! Nimeni! izbucni copila, încruntîndu-se, bătînd din dîcior cu autoritatea, cu despotismul moștenit din părinți și, în același

timp, cu încăpăținarea fetei răsfățate, a copilului unic, căreia nu i se poate refuza nimic.

— Mai trebuie, însă, consimțământul monseniorului. Nu putem trece peste voința măriei sale. În această privință, mă cam îndoiesc. Nu mă îndoiesc. Sint sigur! Va spune un „nu” categoric.

— De ce s-ar opune? întrebă Mușa, plină de candoare.

— Foarte simplu! Dumneata, draga mea copilă, ești o prințesă, iar Gaston nu e decît fiul unui burghez. Burghezi foarte onorabili, desigur. E adevărat că numele Parrocel este ilustru, că străbunii noștri Joseph și Pierre erau primiși și prețuiți la Versailles, unde tablourile lor stîrneau admirația întregii curți. Un alt mare pictor, Rubens, a fost ambasador! Noblețea artei e mai presus de orice aristocrație. Orice domnișoară franceză, din familiile Montmorency, La Rochefoucauld, Chambord, Noailles, ar fi fericită să ia de soț un Parrocel. Dar în Moldova moravurile sint altele. Vechile prejudecăți orientale continuă să apese pe umerii acestui popor.

— Eu n-am nici o prejudecată...

— Știu... Dar nu atîrnă numai de dumneata. Mai e și seniorul nostru. Mai este și doamna Roznovanu, mai este...

— Doamna Roznovanu n-are nici un drept asupra mea...

— Ți-e mătușă. E sora mamei dumitale. Ți-a ținut loc de mamă. În Franța, desigur, aceasta n-ar avea nici o importanță. Lucrurile ar merge mai ușor acolo. Alte moravuri, altă civilizație. Dar prin aceste părți ale lumii, prăpastia dintre marii seniori și cei lipsiți de avere e prea adîncă. Știu că ai o mare admirație pentru regina din „Ruy Blas”, care s-a îndrăgostit de un valet, dar aceasta este numai o frumoasă literatură romantică. Nimic mai mult decît literatură. Gaston, firește, nu e un valet, nici dumneata, principesa mea, nu ești regina Spaniei. Apropierea este mult mai mare între el și dumneata, decît între Margareta de Navarre și sluga lui don Sallustre. Cu frumusețea, cu inteligența, cu viitorul său strălucit, cu modestia lui, nepotul meu ar fi, desigur, un soț ideal. N-ai putea găsi un tovarăș de viață mai nimerit... Ați trăi în splendoarea Parisului, în societatea cea mai aleasă, nu în Sahara aceasta muntoasă, fără soarele Saharei...

— Nu-i așa? Nu-i așa? se bucura copila, cu ochii strălucitori de fericire, ca și cum, cucerind aprobarea severului ei profesor, rezolvase întreaga problemă.

— Așa e, desigur, se retractă domnul Parrocel. Dar încă o dată, lucrurile mi se par imposibile. Cu Gaston ai vorbit ceva?

— Nu...

— Ți-a făcut vreo declarație?

— Nu. Niciodată nu mi-a arătat vreo afecțiune specială.

— În cazul acesta, să așteptăm și cuvîntul lui. Dar, crede-mă, scumpa mea domnișă, ar fi mult mai bine să schimbi aceste gînduri copilărești, să renunți la asemenea visuri. Nu puteți rîvni, vai, asemenea meritată fericire!

Apoi, ca și cum și-ar fi vorbit lui însuși, oftă:

— Bieții copii! Bieții copii!

— Așadar și dumneata ești împotriva mea? întrebă, cu un ton tragic copila, care, din tot discursul preceptorului, nu reținuse decît rezervele acestuia, părțile negative, opoziția. Tot ce era insinuare, îndemn, întărire a hotărîrii ei, îi scăpa.

Abilul francez cunoștea caracterul Mușei. A-i merge total în voie însemna a-și trăda propriul interes și a-și risca autoritatea — dacă

nu însăși situația — în cazul unui refuz al boierului. Contrariind-o, îi întârea și mai mult hotărîrea. Iar el însuși, la o eventuală confruntare cu fiica lui spirituală, era acoperit de cuvintele: „Ai face mai bine să schimbi aceste gânduri copilărești, să renunți”.

Mușa se despărți de guvernorul ei, contrariată, aproape minioasă.

Se gîndea, chiar, să se plîngă de el, ca de un înamic. Da. Îi va pîri părintelui ei, îi va spune că domnul Parrocel se opune la fericirea ei și că autoritatea pe care o are asupra lui Gaston l-ar putea hotărî pe acesta să n-o mai ceară de soție. Dar se răzgîndi repede. Oare Gaston voia, într-adevăr, să se căsătorească cu dînsa? N-avea, cumva, la Paris o logodnică, o iubită? Putea-va, dînsa, o biată moldoveancă de la poalele Țuguiatului să se măsoare cu o ducesă de Rochefoucauld, cu o marchiză de Montmorency, cu o contesă de Chambord, cu o vicontesă de Noailles?!...

Nu. Trebuia, întîi, să vorbească tînărului, să-i cunoască intențiile.

Îl pîndi, a doua zi dimineața, în capul scării. Mușa ținea în brațe două cărți, pe care le scosese, în ajun, din raftul bibliotecii. Un pretext. O mică șiretenie copilărească, dacă nu femeiască.

— Monsieur Gaston, iată viața lui Carol al Suediei, de Voltaire și cartea despre Petru cel Mare. Sînt contemporani cu Dimitrie Cantemir. Mi se pare că astăzi veți ajunge la acea epocă din istoria Moldovei.

— Dumneavoastră nu veniți? se întristă tînărul Parrocel la gîndul că Mușa va lipsi — prima oară — din biblioteca unde, citeșitrei, puneau ordine în memoriile patronului și-n același timp infiripau tinereasca lor idilă.

— Ba da! Dar înainte, aș dori să te întreb ceva.

— Vă rog!

Mușa deschise cartea despre Carol al Suediei și, arătîndu-i cu degetul un pasaj (poate ar fi trecut cineva pe coridorul lung și întunecat și nu trebuia să-i vadă pe amîndoi vorbind decît cu o carte-n mînă, despre ceva din acea carte), îl întrebă, cu ochii pe text:

— Monsieur Gaston, ai fi dispus să te căsătorești cu mine?

Tînărul Parrocel incremeni. Auzise bine? Incremeni, cu capul plecat, privind paginile deschise. Era atît de surprins și de emoționat, încît își rememora întrebarea, punîndu-și-o, ascultînd cu imaginația, vorbele rostite adineauri. Acest ecou îl asigură că auzise bine. Dar, totuși...

— Domnișoară dragă, îi răspunse el, eu glasul tremurător (era foarte palid), iertați-mă, nu înțeleg...

Mușa repetă întrebarea.

Celălalt îngăimă:

— Nu m-am gîndit niciodată. Nu mi-aș fi închipuit niciodată. Eu? Soțul dumitale? Eu? Dar bine...

Aceste ezitări firești, provocate de surprinderea unei prea mari și neașteptate bucurii, păreau aproape un refuz.

— Ai pe cineva la Paris? O logodnică? O iubită? Ai dat vreo făgăduială? insista Mușa cu o precizie care-l uluia. Nu mai era copila de șaptesprezece ani, ingenua timidă, cum ar fi trebuit să fie la vîrsta ei și cu lipsa ei de experiență a vieții, a hotărîrilor grave.

Tonul Mușei era atît de firesc, în întrebările ei vibra atîta sinceritate, atîta castitate!

— Eu... nu... n-am dat... n-am dat nici o făgăduială, răspundea

el, cu creierul golit dintr-o dată și cu impresia că mai trăise o dată această scenă.

— În cazul acesta, n-ai avea nimic de obiectat la căsătoria noastră ?!

Și-i arăta, în josul paginii, un paragraf cu bătălia de la Poltava.

— Desigur... nimic... nu mi-aș fi închipuit niciodată... sint atât de fericit... nici nu-mi pot exprima fericirea... e mai presus de mine... e un sentiment insuportabil..

Găsise cuvântul: insuportabila fericire! Nici n-ar fi putut exprima, în alt chip, bucuria care-l copleșea.

Cînd frumusețea, iubirea, fericirea își dau întreaga lor măsură sint insuportabile.

— Așadar, consimți, continua Mușă, întorcînd o filă a cărții, ținînd un deget pe text și ridicîndu-și ochii spre Gaston într-un suris, într-un abandon, într-un amestec de recunoștință și de dragoste infinite. Îți mulțumesc. Sint fericită. Voi fi fericită. Să mergem să spunem tatei...

— Oh, domnișoară... Vă rog... N-aș îndrăzni niciodată !...

Tinărul părea inspăimîntat de acest gînd.

— Nu face nimic... am să-i vorbesc eu... poftim, ține aceste două cărți... du-te în bibliotecă... începeți lucrul... vin și eu numaidecît...

Secretarul literar al prințului intră la patron cu o mare teamă, ca un mare vinovat. Nu înțelegea nici el cum putea fi atât de lipsit de voință, de bărbăție. Își dădea seama, fără indoială, de gravitatea hotărîrii Mușei, căreia un lucru atât de important i se părea foarte simplu, foarte firesc.

Dar Mușă, rămasă singură, urcînd treptele care duceau în iatacul ei, din etajul superior, se trezi, brusc, din vitejie. Începu să tremure. Nu făcuse o mare greșeală? Cum își îngăduise să-și ia un asemenea angajament? Uitase ce-i spusese de curînd domnul guvernor, bunul și înțeleptul ei profesor, care măsurase toată imposibilitatea unei asemenea căsătorii? De ce-a trecut peste cuvîntul lui, de ce se grăbise să facă pasul acesta nebunesc, fără să se fi spovedit înainte părintelui ei, care-i era și cel mai bun prieten? Trebuia să înceapă prin a-i mărturisii gîndurile, sentimentele și numai după ce ar fi primit încuviințarea cea de sus venită, să fi vorbit.

Acum era prea tîrziu. O pornise pe un drum, poate greșit, dar trebuia să meargă înainte, fie ce-o fi! Ridică fruntea cu mîndrie, cu îndîrjire, cobori grăbită și intră în biroul conului Arkip, care, după obicei, o prinse-n brațe și-i sărută creștetul.

Mușă salută cu o ușoară înclinare a capului pe Gaston.

— Bună ziua, domnule!

În salutul ei era ceva îndepărtat, străin, autoritar, o rezervă care miră și pe Arkip Rosetti, necum pe bietul Gaston.

— Monseigneur, mon père, tăicuțule, măria ta, aș dori să-ți vorbesc între patru ochi. Te rog să mă ierți, domnule Parrocel...

Tinărul, care, la intrarea domniței, se ridicase repede, n-așteptă să i se spună de două ori. Se îndreptă spre ușă, inclînîndu-se adînc. Arkip Rosetti era surprins, puțin contrariat, dar totuși mîndru de această atitudine voluntară, într-adevăr boierească, moștenită de Mușă de la Cantacuzina ce-i fusese mamă. Ii plăcea s-o vadă așa hotărîtă, energică, impunîndu-și voința, cum o admira și cînd o vedea aruncîndu-se pe cal ca o amazoană, decapitînd florile înalte ale finului cu o lovitură șuierătoare de cravașă, măsurînd pe toți de la înălțimea

frunții sale, netede, care era fruntea lui însuși, înalta frunte a Roseteștilor.

— Tăicuțule, măria ta, am să-ți spun ceva foarte important, am să-ți cer ceva foarte prețios, te rog să mă ascuți și să nu-mi spui nu, fiindcă dacă spui nu, nu știu ce s-ar întâmpla cu mine!

Copila spusese toate acestea repede, cu mare emoție, cu lacrimi în glas. Arkip îi prinse amândouă miinile, care i se răciseră, și o trase la fereastră privind-o în ochi cu dragoste părintească, dar și cu oarecare teamă.

— Spune-mi. Spune-mi repede și fără înconjur.

— Tăicuțule, măria ta, sint îndrăgostită de domnul Gaston Parrocel și vreau să mă mărit cu el!

Și Mușa izbucni în plîns, lăsîndu-și capul pe umărul tatălui ei, care nu înțelegea.

Dacă ar fi înțeles, ar fi înlemnit, fiindcă niciodată nu i-ar fi trecut prin cap asemenea lucru. Mușa nu era pentru el decît copilîța ieșită dintre păpuși; nu-și dădea seama că a crescut și că, o dată cu făptura fizică, îi crescuse și sufletul, și mintea. Toate podoabele femeii învoalte care va fi miine, imbobociseră în ea de un an-doi.

Ridicîndu-i ușor capul de pe umăr, boierul îi prinse iarăși miinile într-ale lui, o trase spre el și se așeză într-un jilț privind-o lung.

— Fetița taichii, n-am înțeles bine. Mai spune o dată!

Și Mușa îi mai spuse o dată, cu aceeași hotărîre, dar fără lacrimi, de rîndul acesta. Uluit, Arkip nu găsea, n-avea curajul unui răspuns. Ocoli întrebarea, întrebînd el de data aceasta:

— Mătușei Marghioala i-ai vorbit?

— Nu... De ce să-i vorbesc dumneaei?...

— Foarte bine că ai venit întii la mine. Sau... poate... altcuiva?...

N-ai spus nimănui?!

— Ba da.

— Cui?

— Domnului Parrocel și lui Gaston.

Aceste cuvinte „lui Gaston” îl mîhniră, îl jigniră chiar. Prea repede. Prea multă familiaritate. Se încruntă la gîndul că străinul acela ar fi intrigant, sucînd capul fetei. Abia își stăpinea minia. Ar fi vrut să-l cheme repede, să-l dea afară, pe loc. Se stăpîni. Își revărsa, acumă, revolta și ura împotriva administratorului său, care, fără îndoială, luase parte la complot, abuzînd de încrederea stăpînului.

— Și... cea spus domnul Parrocel?

— N-a vrut s-audă! Spunea că Gaston nu e de mine... Că eu nu sint de el... că deosebirile dintre noi sint prea mari: el e un biet băiat sărac și eu domnișă de neam mare. Că trebuie să renunț la vîsurile acestea copilărești, că rostul meu e altul, că viitorul meu trebuie să-l hotărâști măria ta, tăicuțule!

Mușa exagera împotrivirea preceptorului. Simțise, în vorbele părintelui ei: „și ce-a spus domnul Parrocel?” o ostilitate, o amenințare. Cum Mușa își jubea dascălul, nu voia să-i aducă un neajuns, să-l micșoreze în ochii tatălui ei. Arkip se însenină. Vechea încredere în bunul administrator se restabili, unită cu un sentiment de grațitudine. Așadar, nu era la mijloc un complot, o intrigă a celor doi francezi! (Henri Parrocel știa bine ce face, cînd, ridicînd copilei oarecare obiecții, oarecare superficiale reticențe, își menaja o eventuală explicație cu patronul.)

— Perfect! exclamă Arkip, pe deplin satisfăcut de conduita exce-

lentului său om de încredere. Domnul Parrocel are perfectă dreptate ! Nu degeaba l-am numit părintele tău spiritual !

— Dar, spune-mi, ce ți-a răspuns tinărul ? Gaston, cum a primit Gaston ?...

— Nu mi-a spus nimic precis...

— Nu el te-a îndemnat ?

— Cum era să-și permită ? Cînd l-am întrebat dacă ar vrea să se căsătorească cu mine a rămas incremenit. Spunea că nu s-a gîndit niciodată la așa ceva.

— Nu-ți făcuse, pîn-atunci, nici o declarație ? Nu ți-a vorbit între patru ochi... vorbe frumoase... vorbe de dragoste ?

— Niciodată !

— Atunci ?

— Atunci ?

— Atunci ce ți-a venit așa, dintr-o dată, să iei o hotărîre atît de importantă ?

— Nu va trebui să mă mărit odată ?

— Firește, dar nu așa, cu una-cu-două...

— Tăicufule, doamne, căsătoria e singurul lucru pe care-l fac oamenii din voia lor, fiindcă nașterea și moartea vin singure, fără să ne întrebe !

— Hei, dar unde ai citit tu astea ?

— N-am dreptate ?

— Firește că ai. Dar am și eu dreptatea mea. Cum te-am ascultat eu pe tine, să m-ascuți și tu. Ai să te gîndești, ai să cumpănești. Ai să faci ce vei crede de cuviință. Să nu crezi că nu m-am gîndit și eu la mărițișul tău. De multă vreme mă gîndesc. E lucrul cel mai însemnat nu numai din viața ta, dar și din viața neamului nostru. Știi prea bine din cine te tragi. Strămoșul nostru Antonie Ruset a fost domnitorul acestei țări. Urmașii săi n-au mai avut parte de tronul Moldovei. Aceasta, însă, nu însemnează că au renunțat. Pe acest tron s-au perindat oameni și familii mai puțin îndreptățite decît noi. Ai noștri, toți, se gîndeau că ne va veni odată rîndul. Rîndul îmi venise. Cît p-aci să fiu ales. Dar am fost înlăturat prin candidatura hatmanului Paladi. Hatmanul Paladi a murit de-o moarte ciudată, în preajma alegerii de domnitor, și, deodată, în lupta dintre Rosețești și Paladi, s-a ivit și Mihail Sturdza. Cel-de-sus m-a ferit de soarta bietului hatman. Aș fi fost otrăvit eu în locul lui.

M-am dat la o parte. Vodă m-a scos și din vistierie. Am venit aici, la Drăgoșești, să mă uite lumea. Și a început să mă uite. Fecior n-am, ca să se mai teamă cineva de spița noastră. Aceasta, însă, nu însemnează că m-am resemnat. N-am să mor așa, ca orice moșneag fără vlagă, trimis în surghiun la moșie ; singele nostru trebuie să mai domnească. Dacă n-a fost să fie un bărbat, să fie o femeie. Și-aceia femeie vei fi tu, Mușă mea scumpă, neprețuita mea copilă !

— Eu ? !

— Tu ! Vreau să iiii și vei fi mărița sa înalta doamnă a Moldovei, așa cum a fost și străbunica ta. Pentru tine sînt toate averile mele, pentru mărirea ta. Toate gîndurile și strădanile mele ție ți le-am închinat. Tu ești toată bucuria mea. În afară de înălțarea și de fericirea ta, altă grijă-n viață n-am avut. Hirfoagele astea, pe care le mizgălesc de atîta amar de ani, închid povestea casei noastre și-a neamului nostru moldovenesc. Eu nu sînt decît legătura între ceea ce-a fost cu ceea ce va fi : trecutul și cîu tine. Fi-vei, oare, vrednică

de tatăl tău, de visurile lui? Iată gândurile care mă frământă de atîta amar de ani. Tu singură le vei da dezlegarea. Nu-ți cer acum nici un răspuns. Ai să te mai gîndești. Nu te văd jertfindu-te, jertfindu-ne! Ai fi în stare, oare, să schimbi tronul Moldovei ducîndu-te pe urma unui străin, părăsindu-ți bunul părinte, lăsîndu-l singur în pustietățile acestea? Tînărul acesta, Gaston, e un băiat de treabă, e frumușel, e deștept, fără-ndoială, dar nu e de tine. Alt neam, altă lege! Nu uita că el e papistaș și noi pravoslavnici. Peste deosebirea de rang, de avere, se ridică și opreliștea bisericii, a credinței strămoșești. Tu ești încă prea copilă ca să înțelegi toate lucrurile acestea. Mai tîrziu vei chibzui, vei înțelege și vei vedea cită dreptate am avut oprîndu-te să faci pasul acesta greșit!

— Așadar, te împotrivesți? îl întrebă Mușa palidă, cu nările fremătătoare.

Arkip plecă fruntea.

Așa îl privea, uneori, și răposata lui nevestă, Cantacuzina, și el, ca să-i oprească revărsarea miniei, nu mai răspundea nimic. Se lăsa învins, deocamdată, ca să facă mai tîrziu ceea ce credea el că este potrivit.

Așa făcu și acum boierul Arkip. Cedă.

— N-am spus că mă împotrivesc. Dar, înțelege, lucrul acesta înă surprinde. Prea a venit pe negîndite. Ți-am vorbit deschis, ca unui om de seama mea, nu ca unui copil. Te vei gîndi, vei cumpăni. Deocamdată, să chemăm aici pe Gaston și să ne vedem de treabă, ca și cum nimic nu s-ar fi întîmplat!

Mușa era complet dezarmată.

Părintele ei îi spusese prea multe lucruri și prea grele pentru căpșorul ei tînăr; oricîte tomuri citise, oricîtă istorie și filozofie o învățase domnul Parrocel, nu putea desluși nimic din tot frumosul discurs pe care îl ținuse părintele ei.

Doamnă a Moldovei? Ea, Mușa? Dar cum?

Va trebui ca măria sa tăicuțul să-i explice. Dar nu acum. Iată, a intrat Gaston. Tatăl și fiica îl privesc cu alți ochi acum. Pentru Arkip, tînărul francez nu mai e străinul de pînă adineaori. Umbra unei afecțiuni părintești trece acum prin sufletul boierului. Are o vagă impresie de ceva familiar. Băiatul acesta a făcut să tresară inima scumpei lui copile. Nu poate să mai fie un străin. Bineînțeles că planurile fetei sînt o nebulă.

Bineînțeles că omul acesta e un intrus.

Dar nu e mai pușin adevărat că Mușa îl iubește. Nu mai incape vorbă, iubirea copilei nu trebuie să fie decît un capriciu trecător. Dar tatăl nu mai poate să-l socotească drept un oașpe întimplător, un străin.

Se va despărți de el foarte curînd, firește. El va răsplăti regește, dar îl va alunga.

Cei doi tineri nu trebuie să se mai vadă. Era și vina lui, a Rosetescului, că această idilă se înfiripase sub ochii lui, și aștit de repede.

„Orb am fost? Nebun am fost de nu mi-am dat seama că apropierea acestor copii îl va duce la sentimentul firesc, la chemarea eternă, la acel imbold care smîntește și oameni în toată firea, necum două tinereti în plină înflorire“.

Dăduse Mușei prea multă libertate. Prejudecățile au și ele viața lor, dreptatea lor. Prejudecățile înseamnă experiențe acumulate; ele

sînt, totuși, o frînă în calea unor hotărîri pripite. Înainte de a ne su-pune lor, dar și înainte de a le ocoli, trebuie să le controlăm actuali-tatea, să fim seamă de învățătura lor de la caz la caz.

Arkip Rosetti, care se credea un om modern, cu vederi înaintate, purta, totuși, caftane turcești și barbă patriarhală. Neputîndu-se dez-băra el însuși de vechile deprinderi moștenite, nu-și putea închipui că o copilă de șaptesprezece ani poate fi scoasă din iatacurile fe-meiști, din anticul gineceu, din haremul strămoșesc și adusă într-o bibliotecă, unde să lucreze fără nici o primejdie, citeva ore pe zi, alături de un tânăr fermecător.

Fiindcă Gaston e un băiat plin de vrajă. Nu numai Mușa, dar el însuși, bojerul, se simțea schimbat de la venirea tinărului francez : era prins de farmecul lui, se simțea reinnoit prin această revoluțio-nară prezență. Băiatul era înalt și zvelt, iar el, Arkip Rosetti, care n-avea încă cincizeci de ani, se îngrășase, devenea greoi. Și apoi ce însemnau straiile acestea orientale, de pașă sau de episcop, pe care le purta încă în anul Domnului 1847 ? Ce bine îi ședea lui Gaston acea bărbuță blondă-castanie, redingota aceea romantică, strînsă pe talie, pălăria înaltă, cu marginile late, peste pletele buclate !

„Boierule, e vremea să întinerești și dumneata ! Să nu-ți mai zică lumea Barbă Amestecată. Azi puțin, miine mai mult, să începi a-ți tunde acea barbă lungă și lată, s-o micșorezi în fiecare săptă-mină, pînă va ajunge cit a lui Gaston, să-ți faci straiile noi, să te-nveți cu ele, fiindcă peste trei luni Mușa împlinește optsprezece ani și i-ai făgăduit c-o duci la Paris. Te vei duce și dumneata la Paris cu dînsa, boierule ! Dar nu trebuie s-o pășești ca marele logofăt Di-nicu Goleșcu, cel ce-a purces la Viena îmbrăcat ca pașalele de la Tarigrad. Cucoanele de la curtea împărătească se uitau la caftanul, la ișlicul Dinicului ca la o minunăție. Altele îi cereau să le arate frumusețea de briu de mătase care-i înfășura mijlocul de trei ori. Vrei s-o pășești și domnia ta la fel ca Dinicu din Golești ?”

Iată gîndurile ciudate, fără nici o legătură cu dialogul de pin-acum, care se rostogoleau în capul lui Arkip Rosetti, în vreme ce Mușa privea pe Gaston cu aceiași ochi ai dragostei, dar, în același timp, cu un fel de ciudă împotriva acestui străin, care, neputînd fi domnul Moldovei, o împiedica și pe dînsa să stea pe tronul cuvenit neamului ei rusetesc.

Aceiași Gaston, dar două ființe deosebite jucau acum în căpșorul domnișoarei noastre. Avea în fața ei pe tinărul care-i era atît de drag, de care luni întregi înainte îi umpluse ființa domnul Henri. Îi vorbise mereu de el, strecurîndu-i-l în fiecare clipă-n suflet. Era basmul fermecat, nepotul de la Paris, Parisul însuși, feeria lui nea-semuită, balurile, muzicile, rochiile, diamantele, reprezentațiile de operă, recepțiile de la palatul Tuilleriesilor, toate erau cuprinse în făp-tura aceluia nepot... Bunul ei guvernor îi hrănise mereu imaginația cu acea nălucă de departe. Sosită, în sfîrșit, în posomorirea toamnei de la Drăgoșești, acea solie de departe adusese lumina, primăvara, viitorul.

Și iată acum colea, alături de ea, așternînd filă peste filă, iată pe al doilea Gaston, omul care o împiedica să fie doamna Moldovei. Doamna Moldovei ? Dar cum ? Nu înțelegea, biata de ea, cum ar pu-tea ajunge ea pe tronul străbun ? În Rusia, ce e drept, fuseseră citeva femei împărătese : Elisabeta, Caterina. Dar în țara zimbrului nu dom-nise încă nici o Mușă. Atunci ?

Părintele ei drag trebuia să știe ceva. Era prea înțelept, prea bogat, prea puternic conul Arkip Rosetti, fostul mare vistier, ca să-i vorbească în zadar, să-i mijească nesăbuite gânduri de mărire. Doamna Moldovei! Ce vis frumos pentru copilă, căreia toți îi spuneau „domnița“! Ce jucărie de preț, mai frumoasă decît toate — chiar decît clavirul domniței Ralu a lui Vodă Caragea — se pregătea să-i dăruiască neprețuitul ei tată! Dar această mărire ea n-o înțelegea cu jertfirea dragostei pentru iubit. Și nici iubitul nu putea s-o înalte la acea treaptă, unde numai un boier moldovean putea s-ajungă... Cine e acest boier, căruia o hărăzise tatăl ei și care ar putea lua locul domnitorului de azi, locul lui Mihail Sturdza? Mihail Sturdza nu era prea bătrîn ca să închidă ochii și nici amenințat să fie răsturnat de pe tron. Atunci?

Domnișoara noastră nu știa, dar știa prea bine măriia sa taica și mai știa mătușa ei, Marghioala Roznovan.

Marghioala Roznovan era o femeie de vreo șaiszeci de ani, cu cincisprezece ani mai mare decît sora ei răposată, mama domniței.

Soțul Marghioalei, Sincu Roznovan, viță boierească și el, om tare bogat în tinerețe, își măncase averea la cărți, la Iași, voind să se arate mai falnic decît ofițerii țarului care vinturau miile de ruble în fiecare noapte, la jocul de bacara și de faraon.

Cînd și-a tocat ultima moșie, cînd a mîncat și cea din urmă pîrticică din zestrea Cantacuzinei, Sincu Roznovan și-a tras un glonte în timpă, lăsînd amintirea unui mare cavaler, care n-a rămas dator nimănui și a preferat să plece în Nirvana decît să-l arate lumea cu degetul, ca pe un om care nu mai poate străluci în saloanele și cluburile protipendadei ieșene!

Cam în aceeași vreme a murit de rac¹ și muna Mușei. Văduva Sincului s-a oploșit la Drăgoșești, chipurile, să ție loc de mamă orfanei.

Incetul cu incetul, a pus stăpînire pe gospodăria cumnatului, pe încrederea lui, pe copilăria fetei.

Își împărțea viața între Drăgoșești și Iași, unde Arkip Rosetti avea o casă de toată frumusețea, casă mare, veche, casă boierească, pe care fostul mare vistier o lăsase în seama cumnatei de cînd fu scos din dregătorie și nu mai avea ce căuta în cetatea de reședință.

Precum știm, Marghioala Roznovan fusese plină de nuri la vremea ei. Nici acum nu se da bătută, măcar că trecuse de mult pragul bătrîneții.

N-avea nici un fir alb. Negru îi era părul, negre sprincenele, neagră pînă și mustăcioara care-i umbrea buzele cărnose. Firciele de tiutiu puneau o pojghiță gălbuie pe această mustăcioară: coanei Marghioala îi plăcea să tragă praf de tiutiu pe nas și strănuta bărbătește, în trei caturi. Avea o mulțime de cutioare de porțelan, de argint, de aur, încrustate cu sîdef și cu mîrgăritare, în care șinea praful cel aromitor și gidilător al nărilor.

Avea și multe duzine de batiste, una mai fină și mai dantelată decît alta, cu care își ștergea nările cînd se afla în soțietate.

Aceste batiste erau stropite cu apă de trandafiri. Coana Marghioala Roznovan mirosea de departe a tabac și-a trandafiri. Săpunurile dumneaei erau numai de trandafiri. Cînd te apropiai de dumneaei, te infășura o aromă de tiutiu, de trandafiri și de mătreață.

¹ Rac — cancer (N. R.)

Mușă ar fi iubit-o mai mult dacă buna și grasa ei a doua mamă n-ar fi mirosit așa.

De copil, îi fugea din brațe ca să nu ametească. Își strîngea născutul cu degetele și întorcea capul să n-o vadă tușica. Sau, cînd nu putea să-și strîngă nările, își ținea răsufllarea. Altmînteri, îi dădea tot respectul și afecțiunea ce se cuvin unei adevărate mame.

Ocupîndu-se de educația ingerașului și măgulind apucăturile de măreție ale boierului, Marghioala Roznovan intrase pe sub pielea cumnatului ei, care se sprijinea în chip egal pe dînsa și pe administratorul francez, încrezător în amîndoi. Amîndoi erau vrednici de încredere, deși fiecare nutrea alte gînduri pentru viitorul Mușei: Henri Parrocel voia să și-o facă nepoată, iar Marghioala Roznovan, nici mai mult nici mai puțin, doamnă a Moldovei. Nici unul însă nu-și dezvăluia planurile.

Abia de vreun an-două, Roznovanca îi destăinuia lui Arkip Rosetti cum vedea dumneai viitorul ingerașului.

Iată cum vedea viitorul ingerașului dumneai: la Iași trăia un boier sărac, Săndulache Ghica, flăcău tomatic, al cărui unchi, bunici și străbunici domniseră în amîndouă principatele.

Nume mare, viitor mare.

Ghiculeștii au fost voievozi cinstiți, lăsaseră amintirea unor hodoari buni, iubitori ai norodului.

Unul chiar își pierduse viața pentru țară, pentru lege: Gligore Vodă Ghica, pe care, din porunca sultanului, l-a descăpăținat imbrohorul Ahmed-bei Karahighiorzade, în Iași, la 1777.

Strimtoarea în care trăia, cu multă demnitate, acest urmaș al lor dovedea că Ghiculeștii nu agonisiseră averi jecmănînd norodul, cum făcea acum Mihail Sturdza, a cărui lăcomie umpluse de greață pină și pe credincioșii săi cei mai apropiați.

Cum trebuiau bani mulți ca s-ajungi stăpînitor peste Moldo-Valahia, Săndulache Ghica, om inteligent, cult și modest, nu se încumetase a rivni cele două tuiuri ale hodoarului.

Iată însă că pronia cerească îi scosese-n cale pe coana Marghioala Roznovan, cumnata omului celui mai bogat din Moldova, a cărui avere numai în pămînturi se apropia de una sută mii de fălci.

Iar coana Marghioala, născută Cantacuzino — Catacozin — prin mamă, sînge domnesc și dumneai — voia să-și vadă nepoata strălucînd pe scaunul Mușatinilor. Rivnă îndreptățită. Cu numele Ghiculeștilor și al Rusetștilor, cu avuțiile cuconului Arkip, cine-ar fi îndrăznit să se măsoare?

Seniorul de la Drăgoșești nu mai era destul de tînăr ca să rivnească pentru el însuși această mărire. Lucrurile urmau să mai întîrzie cîțiva ani. Trebuia întemeiată o partidă sau, cum se spunea pe atunci, un „taraf“ al lui Săndulache Ghica.

Trebuiau atrași prin daruri bogate, prin măguliri neîncetate toți boierii, toți dregătorii mari și mici ai țării; în același timp, trebuiau lășite veștile rele despre Mihail Sturdza, vești care erau cît se poate de îndreptățite.

Arkip Rosetti avea de partea lui și tinerimea revoluționară, pe care o ajuta cu mare generozitate și discreție. Multe pungi cu galbeni trimisese el exilaților de la Paris! Se va duce și el acolo, se va reîntoarce în Moldova, își va lua reședința la Iași, de unde va conduce mișcarea pentru readucerea pe tron a Ghiculeștilor.

Numai trei tînțe omenesci cunoșteau planul acesta mare: boierul, cumnata boierului și beizadeaua însuși.

— Măria ta, îi spusese conul Arkip, lasă toate-n grija mea, iar domnia-ta să n-ai altă grijă decît a te face plăcut domnișoarei noastre, a-i cîștiga inima!

Iar bietul Săndulache făcea și el ce putea: vorbind frumos dușului, valsînd-o, scriindu-i poezii, traducîndu-i stihuri franțuzești, trimîndu-i daruri nu prea scumpe, dar de mult gust.

Și-acuma, iată că, din senin, toanele fetei pentru acel tînăr călător francez răsturnau toate planurile boierilor de la Drăgoșești. Nici vorbă, desigur, de-o eventuală căsătorie a Mușei cu străinul.

Dar va trebui multă diplomație, multă pierdere de vreme pînă ce voința bătrînilor să schimbe hotărîrea copilei.

La încăpătînarea ei nu trebuia opusă altă încăpătînare. Cel mai bun lucru era, deocamdată, să nu se mai vorbească nimic despre aceasta. Se instaurase un complot general al tăcerii.

Toată lumea trebuia să facă, începînd cu însăși Mușa. Tăicuțul ei drag nu consimțise la o căsătorie care ei i se păruse lucrul cel mai simplu din lume, o jucărie. Va trebui să tacă și să aștepte. El va convinge încetul cu încetul. Nimeni și nimic n-o zorea. Peste trei luni va avea optsprezece ani. Ehe! Altfel vorbește omul cînd nu mai are șaptesprezece ani și trei sferturi, ci optsprezece ani impliniți.

Conu' Arkip și cumnata dumisale, urmărind amîndoi același țel, gîndeau la fel. Lucrurile nu trebuiau bruscate. O vor deshotări încetul cu încetul. Căutau fiecare prin ce mijloace. Căzură de acord asupra aceluiași plan de bătălie.

O simplă și severă interdicție nu-și avea locul. Boierul își iubea prea mult unica odraslă, prea era un om cu vederi moderne ca să procedeze după vechile sisteme ale despotismului părintesc.

Mai era cineva care, mai mult decît oricine, trebuia să-și țină gura: domnul Henri Parrocel, instigatorul din umbră al întregii afaceri.

După discuția cu Mușa, din mărturisirile căreia aflase cit de cavalereste se purtase bravul său intendent general, monseniorul îl poftise la el, în bibliotecă. Ridicîndu-se de la birou, fără să spună un cuvînt, înaintase spre ușă cu mina înfrîsă și, stringînd cu o cădură neobișnuită mina omului său de încredere, îi spuse un simplu și emoționat:

— Merți!

Administratorul guvernor nu înțelegea de ce-i mulțumește patronul, dar surise cu modestie și dădu din umeri, avînd aerul că spune: „Am făcut și eu ce-am putut!.. Nu puteam face altfel!“.

Boierul îl pofti — lucru destul de rar — pe un fotoliu și-i cuvîntă cam astfel:

— Ești părintele ei spiritual. Eu însumi nu-i puteam vorbi mai bine. Dumitale ți-e mai ușor. Ai educat-o, i-ai făcut un suflet, o minte.. Ca unchi al tînărului ești cel mai indicat să vezi prăpastia care-i desparte. Te rog să mă ajuți să-i scoatem fetei din cap această copilărie. Cu sfaturile dumitale înțelepte, vom reuși. Deocamdată, trebuie să-i despărțim. E și părerea doamnei Roznovan.

— Concediați pe Gaston? întrebă, neliniștit, Henri Parrocel, stăpînîndu-și cu greu emoția, paloarea.

— Nicidecum! Gaston ți este un colaborator prețios. După ce vom sfîrși de pus ordine în manuscrisele mele, îl vom ajuta, îi vom

impune să-și scrie propria carte „Printre romini”. Cu băiatul ăsta eu am planuri mari. Îi vom fi de folos aici, el ne va fi de folos la Paris. Urmărim același scop amândoi: revoluția. Revoluția franceză, revoluția moldovenească! Tiranii nu mai au ce căuta pe tronurile lumii! proclamă, emfatic, Arkip Rosetti, pentru care revoluția însemna, în primul rînd, răsturnarea lui Mihail Sturdza. Dar, pînă atunci, continuă el, trebuie să înlăturăm pericolul despărțind pe cei doi tineri. O apropiere, un contact permanent, o obsesie cotidiană ar agrava lucrurile. Nu putem lupta împotriva firii. Sînt tineri, frumoși și inteligenți amîndoi. E fatal să fie împinși unul spre celălalt. Cum de nu ne-am gîndit mai devreme la lucrul acesta? Mi-a spus Mușă că nepotul dumitale a fost foarte rezervat, totdeauna, față de ea, că nu și-a permis niciodată o declarație, o aluzie măcar. Lucrul acesta îl onorează. A respectat legea ospitalității. Iată un cavalerism de care trebuie ținut seamă. M-a obligat pentru totdeauna. Cît voi trăi eu nu va avea nici o grijă materială. Nu va fi nevoit să lupte cu meschinăriile existenței. Vom face din el un om independent. Se va putea realiza fără umilirile pe care precaritatea le impune unui tinăr capabil, dar sărac!...

Pe măsură ce patronul vorbea, lui Henri Parrocel îi mai venea inima la loc. Monologa interior: „Avem toată vremea să mai așteptăm. Și chiar dacă visul meu nu s-ar împlini, iată un punct cîștigat: obligația măriei sale de a se ocupa de viitorul tinărului”.

— Nu-i va fi greu, o dată ajuns acolo unde i se cuvine, să facă o căsătorie strălucită cu o compatrioată, cu o franceză, așa cum pentru Mușă, eu, tatăl ei, mă gîndesc la un moldovean de-al nostru. Amestecurile de rase nu-și prea au rostul, nu dau totdeauna rezultate bune. Iată, de pildă, ce s-a întîmplat cu George Bibescu, actualul prinț al Valahiei. Singele francez, care-i curge în vine, l-a făcut să-și exagereze într-atît dragostea pentru Franța încît a scos limba romînească din învățămînt și a înlocuit-o cu a dumneavoastră. O mare greșeală. În aceste momente de renaștere națională, cînd toate aspirațiile noii generații merg spre unire, spre promovarea graiului țării, cînd floarea tineretului nostru — educat, totuși, la Paris — se străduiește să dea o nouă vigoare, o frumusețe nouă acestui grai romînesc — fapta lui George Bibescu e privită aproape ca o trădare. Îi va aduce mari neajunsuri! Îți spun toate lucrurile acestea dumitale, care ești francez; îți le spun acestea eu, care nu pot fi bănuit de francofobie, eu, care mi-am redactat memoriile în nobila dumneavoastră limbă, mai familiară mie decît cea a părinților mei. Am încercat să scriu romînește, dar mi-e greu. Mă împietresc. Vorbeam, de curînd, cu prietenul meu poetul Vasile Alecsandri, care promite să devină bardul nostru național... Ei bine, Alecsandri îmi spune și el că mult mai ușor îi vine să scrie în limba lui Lamartine și a lui Victor Hugo decît în propria lui limbă. Într-adevăr, atît el cît și un alt mare poet, Dimitrie Bolintineanu, scriu în franțuzește o proză și o poezie mult mai precise, mai sigure decît cele pe care le compun în graiul lor natal. Explicația? Limba noastră e în formație. Regulile gramaticale nu sînt încă fixate. Vocabularul se primenește neconștient. Noțiunile greco-turcești încep să dispară, o dată cu retragerea din țară sau cu asimilarea fanarioșilor.

Tranziția de la vechea cronică la imperativul vieții moderne nu e atît de ușoară. O terminologie nouă se impune. Și alfabetul cirilic va trebui schimbat într-o zi. Adaugă la toate acestea exage-

rărite latiniste, galicisme, provincialisme, atitea și atitea zăgazuri împotriva unei libere exprimări a scriitorului! Aceste impedimente nu există în limba dumneavoastră, fixată de peste două secole, imuabilă. Iată de ce nouă, celor care am învățat la Paris, ne este mai greu să scriem în rominește decît în franțuzește.

În vreme ce Arkip Rosetti își desfășura teoriile, foarte interesante, desigur, dar fără nici o legătură imediată cu preocupările stringente ale lui Henri Parrocel, acesta, ascultînd cu mare atenție pe patron, se întreba, în același timp, cum se va putea înlocui alfabetul cirilic prin cel latin și cum va putea despărți senioria sa pe cei doi tineri, din moment ce și-a propus a reține pe Gaston la Drăgoșești.

— Iată la ce m-am gîndit în privința celor doi tineri! își întrerupse boierul disertația, ca și cum ar fi ghicit ce se petrecea în mintea celuilalt. Vreau să trimit, pentru o vreme, pe Mușu la Iași. Copila se plictisește aici. Vine decembrie, cu zăpezile, cu vîful. N-o pot ține în pustietățile acestea. La Iași începe viața de iarnă, cu recepțiile, cu balurile, cu reprezentațiile de teatru și de muzică. Se va putea distra, își va putea completa educația. Aici, nu e de ea. Ori Drăgoșești, ori monastirea, e tot una. La Iași va fi înconjurată de tineri din lumea cea mai bună, boieri mari, urmași de domnitori, și va putea alege, în toată voia, soțul pe care i-l dorim, alît dumneata cît și eu..

Și boierul se ridică, surizător, întinzînd cu o mare bunăvoință întendentului său frumoasa mină albă, încărcată de inele.

*
*
*

Așadar, al treilea partener care trebuia să tacă, să aștepte și să-și continue lupta din umbră era Henri Parrocel.

Ieși din bibliotecă inviorat, deși ultima frază a monseniorului i se păru de o ironie profundă:

— Să cîntăm Mușei soțul pe care i-l dorești și dumneata, și eu.

Iată o concluzie care nu era merită să încurajeze aspirațiile matrimoniale ale binevoitorului unchi.

Plecînd de la amfitrion, fostul soldat al lui Napoleon își spunea, cu un zîmbet amar:

— Stăpinul meu practică vechile prejudecăți rasiale: nu trebuie amestecat singele a două neamuri! Dacă Gaston ar fi fost marchiz sau conte, alfeja sa n-ar mai fi avut asemenea prejudecată!

Să trecem, acum, la cel mai interesat în toată această poveste, la Gaston Parrocel, încă fericit, dar, totuși, melancolic în urma prounerii spontane, sincere a domnișoarei Rosetti.

Trebuia să tacă și el, în tăcerea generală care urmase acestei declarații neobișnuite, uluitoare.

Mușu nu-i comunicase, n-avusese cum să-i comunice la ședința de lucru rezultatul convorbirii cu părintele ei. Acesta își primise secretarul cu aceeași bunăvoință obișnuită, nici mai accentuată, nici mai rezervată ca pîn-acum. Tinărul nu vedea cum se vor desfășura lucrurile. Nu va întreba nimic, pe nimeni. Va aștepta.

Destinul aranjează toate mai bine ca noi. Orice inițiativă ar fi fost inutilă, ar fi putut compromite viitorul. Ce se va fi discutat între tată și fiică? Ce hotărîri s-au luat? Poate că știe unchiul ceva!

El va întreba. El cunoaște mai bine ascunzișurile sufletești ale oamenilor moldoveni, felul lor de a gândi, de a reacționa, de a-și ascunde gîndul.

Dar n-a fost nevoie să-l întrebe.

Henri Parrocel hotărî singur să iasă din rezerva de pînă acum.

Bineînțeles, nu-i va destăinui că ceea ce se întîmpla atît de neprevăzut astăzi era dinainte calculat. Tînărul nu trebuia să participe la acest complot solitar, urzit de omul cu atîta experiență, care bătuse atîtea țări și cunoscuse atîtea feluri de oameni de-a lungul zbuciumatei lui vieți.

În fața focului din cămin, unde se cojeau, trosnind, lemne groase, împlînd și despletînd fantasma galbene și roșii, în încăperea spațioasă din pavilion, unchiul povesti nepotului recenta întrevedere cu patronul. Ii comunică stîmă și afecțiunea pe care i-o purta acesta :

— *L-a impresionat adînc cavalerismul tău, faptul că n-ai abuzat de calitățile tale, ca să calci legile ospitalității, sucind capul unei copile neștiutoare. Îți va purta de grijă toată viața. Nu vei mai bate străzile Parisului în goană după o bucată de piine. Vei fi un om înstărit, liber să te realizezi după voia inimii tale.*

— *Mă mișcă adînc, unchiule, atîta generozitate! Și, fiindcă senioria sa arată atîta interes vîltoarei mele cărți, am să-i comunic chiar miine dimineață că am și scris cîteva capitole, pe care le cred destul de interesante. Românii vor vedea că n-au găzduit un ingrat, că țara lor frumoasă va avea în mine cel mai călduros prieten.*

Dar aș vrea să știu, scumpe unchiule, dacă ți-a vorbit ceva despre...

— Dragul meu Gaston, în ceea ce privește începutul vostru de idilă, trebuie să-ți mărturisesc că monseniorul a fost mai puțin generos. Are cu totul alte intenții. Urmărește înrudirea cu un mare nume moldovenesc. Nu e fixat pîn-acum asupra persoanei. Depinde acum de voi, de tine și de Mușă, să stăruieți în hotărîrea voastră, să nu renunțați unul la celălalt.

— Dinspre partea mea, dragă unchiule, izbucni Gaston cu lacrimi în glas și strîngînd pe inimă mina unchiului său, dinspre partea mea, orice renunțare mi s-ar părea egală cu moartea. O iubesc pe Mușă cum n-a iubit nimeni, niciodată! O iubesc pentru frumusețea, pentru grația, pentru nevinovăția ei, pentru dreptatea („la droiture”, spusese Gaston) caracterului ei, pentru sinceritatea pe care mi-a arătat-o, pentru gîndul ei frumos, pentru toate comorile pe care le poartă în sufletul ei și-n toată făptura ei minunată!

— Iată, într-adevăr, o declarație cuceritoare! glumi unchiul, mîngîind buclele inspiratului îndrăgostit. Dacă la prima ocazie i-o vei face personal, această declarație, în aceeași termeni poetici și cu aceeași căldură, să știi că domnișoara noastră va fi pe deplin cucerită și va spune ca și tine: „Orice renunțare mi-ar părea egală cu moartea!”

*
* *
*

Intr-o lungă convorbire cu Marghioala Roznovan, boșerul puse la cale plecarea Mușei la Iași. Făcură un întreg program de amuzamente: începînd cu slujbele religioase de la noua mitropolie, de la Trei Ierarhi și de la Golia și trecînd la sindrofii, concertele, balu-

riile, reprezentațiile teatrale.. Orice putea distra copila de la gîndul celui rămas la Drăgoșești era binevenit. Chiar vizitele la doamna lui Mihalache Sturdza îi erau îngăduite. Mușei, recepțiile de la curte, unde vicleanul hospodar nu va pregeta s-o poftască : în felul acesta, dibaci, va căuta să se ia bine cu boierul surghiumit de bunăvoie la moșie. Avea destui dușmani primejdioși Vodă Mihalache, ca să nu caute prietenia celui om de treabă, pe care se grăbise să-l scoată din dregătorie și care i-ar mai fi putut folosi.

Pentru ca plecarea Mușei să nu pară o dizgrație față de Gaston Parrocel, ca să măgulească înclinarea fetei pentru el și să-i facă despărțirea mai ușoară, Arkîp Rosetti hotărî să organizeze o mare vinătoare în munți în cinstea tinărului oaspe.

— Bătatului ăstuia i-o fi urît prin pustietățile noastre ! spuse el, într-o zi, Mușei, fericită că tăticul ei scump nu e supărat pe el. A venit tocmai la Drăgoșești să stea o zi-două, să vineze și să plece la casa lui, la treburile lui, iar noi l-am confiscat aici, l-am pus să răvășească și să potrivească hirtoage care n-au nici un interes pentru el.

— Ba îl interesează foarte mult. A îndrăgit Moldova. I se pare că e țara lui, patria lui cea nouă.

— Cînd a avut vreme să-ți spună toate astea ?

— Ți le-a spus măriei tale, tăicuțule, mai alaltăieri, nu-ți aduci aminte ?

— Așa e. Da ! M-am gîndit să-i facem o surpriză plăcută.

Iar lui Gaston, moseniorul îi spuse :

— Știi că unul din motivele care te-au adus la noi, motivul principal — cred —, este pasiunea dumitale cinegetică. Ai venit în Moldova pe urmele unui anumit vînat. Nu ți-a reușit. Dimpotrivă. Ai fost vînat dumneata ! Ei bine, am să-ți dau o mare satisfacție. Să profităm de ultimele zile frumoase ale toamnei și să urcăm la Izvorul Zimbrului. De rîndul acesta, nu veți fi numai trei. Vom fi de zece ori trei, treizeci de vînători, plus o sută de hăițași, cu sulite. Vom invita cițiva moșieri vecini și vînătorii de frunte ai țînutului. Hăițașii vor înconjura pădurea, împingînd toate sălbăticiunile spre luminieș. De rîndul acesta nu vom cruța nici ursii, nici mistreții, nici căprioarele. Iar dreptul de a împușca pe regele codrilor îl vei avea numai dumneata !

— Monseniore, eu nu voi trage în zimbru ! Am făgăduit lui Stoeniță, Haiducul pare să aibă o venerație deosebită pentru acest falnic specimen, al cărui cap împodobește stema Moldovei. Am fost adînc impresionat de patoșul cu care vorbea haiducul de stăpinul său bourul, puternicul, străvechiul, sfîntul împărat al munților !

Boierul zimbi.

— Stoeniță e cam într-o ureche. Nu face el legile pe pămînturile mele. Dacă bourul există, într-adevăr...

— Unchiul meu l-a văzut...

— Se prea poate ! Dacă bourul există într-adevăr și dacă ne va ieși în cale, îl vom împușca.

— Ar fi păcat. Probabil e ultimul specimen...

— Tocmai de aceea ! Dacă moare de moarte bună — și trebuie să se stingă într-o zi ! — însemnează că i s-a pierdut imaginea pentru totdeauna. Dacă-l ucidem noi, îl vom împăia, îl vom adăposti la Drăgoșești, acolo unde a descălecat primul domn al acestor țînuturi, Dragoș Vodă. Generațiile viitoare îl vor putea contempla în

voie. Va fi o mărturie a trecutului. Un negustor a avut ingenioasa idee să împăieze un elefant, pe care-l admiră și azi ieșenii. O me-najerie trecuse prin Iași, unde elefantul cercului a murit. A fost împăiat și păstrat multă vreme în interiorul unui local care a luat numele de „La elefant”, apoi „Elefantul”. În acest local a primit Alexandru Ion Cuza vestea că a fost ales domn al Moldovei. Il vei vedea și dumneata. De ce n-am păstra și bourul Moldovei, care ne este mai aproape decît mînitul elefant?

Și nonseniorul încheie într-un suris, mîngîindu-și barba.

— Și dacă Stoeniță Vodă al dumitale ține atît de mult să se închine sfîntului său, n-are decît să vie în pelerinaj la Drăgoșești să-l vadă împăiat și să-l adore!

O dată cu pregătirile vinătoare, începură și preparativele pentru plecarea domnișoarei noastre la Iași.

Coana Marghiolița îi alegea rochiile, rufăria, condurii, blănurile, șalurile, cizmulițele, giuvaerurile și — vai! — corseturile, pe care domnița urma să le poarte la Iași, la teatru, la ospete, la soarële, la plîmbări.

Cunoștea bine sufletul femeiesc coana Marghiolița!

Știa că nu e durere pe pămînt care să nu fie consolată prin desfășurarea unor veșminte bogate! Cite văduve nu și-au găsit o ușurare, un alean, punîndu-și vâlul alb și rochia neagră, care vin atît de bine feței albe, ochilor trași, roșiți de plîns ai inconsolabilei!

Tot așa, Mușa se va putea mîngîia de lipsa iubitului parizian arătîndu-și ieșencelor „tualetete” pariziene.

Numai că acele tualete erau cam trecute. Pare-se că la Iași ajungeau jurnale de modă cu ultimele noutăți de la Paris și de la Viena.

„Nu face nimic! Domnișoara noastră e atît de frumoasă, încît i-ar sta bine și rochiile de acum o sută de ani, necum cele care se purtau după căderea lui Napoleon”.

Fișitul mătăsurilor se amesteca în iatacul Mușei cu hărmălaia care venea din curte: lătratul haitei de ciini, pe care îi asmuțea Ilieș Împușcă Vrabie, căftănit mare căpitan al acestei vinători. Scîrțîit de care, strigăte de argați, detunături de puști încercate ajungeau în odaia cu sofale turcești, în care coana Marghiolița deschidea și închidea cufer, forțotînd de colo pină colo, lăsînd în urma ei o diră de parfum de roze.

Biata Mușa simțea în nări și pe cerul gurii un miros de praf de pușcă, amestecat cu tabac, un miros pe care ar fi vrut să-l înghită ca să scape de el, dar nu pufeă, fiindcă inima i se urcase în gîtlee și o împiedica.

Nu va uita viața întreagă acel nod care i se pusese în coșul pieptului, detunăturile, lătratul ciinilor, și odoarea de păr negru, uscat, amestecată cu tutun și trandafir, care o copleșea de cite ori se apropia mătușa de ea, s-o mîngîie... Avea nevoie de mîngîiere, biata Mușa!

Nu-și amintea o asemenea sfîșiere în toată mica ei viață. Cînd i s-a prăpădit măicuța, era de-o șchioapă numai. Nu și-a dat seama ce înseamnă moartea. Acum simțea întreaga durere a despărțirii. Își mușca buzele ca să-și oprească lacrimile. Se ducea la fereastră, își lipea fruntea de geam să și-o răcorească, se pierdea în zarea depăr-tării, se uita la norii vineți care călătoreau pe cerul lui noiembrie și

se opreau deodată în loc, ca un drumeț care s-a rătăcit și se întrebă pe unde s-o mai ia.

Mătușa Marghioala ieși din iatac, ca să se reîntoarcă, numai decît, cu Arkip, pe care-l aducea să-și mai întremeze copila.

Boierul intră cu o față voioasă, frecîndu-și palmele și glumind :
— Cine pleacă și ne lasă și se duce să petreacă ? Cine va dăntui la lași, în vreme ce noi ne vom război aici cu lupii și cu urșii ?

Dar tonul glumei, părintesc, copilăresc, pe care-l luase conul Arkip, nu era făcut nici să înveselească, nici măcar să consoleze pe Mușa.

Pe fruntea ei tinărară se scrisese o linie ușoară, o brazdă imperceptibilă, semnul unei contrarieri, poate al unei dureri, întiul semn de bătrînețe, care vine la optsprezece ani, asemenea frunzei singuratică, veștejite în luna lui april. Între sprincenele negre și frumos arciuite, două cute se adinceau ușor.

Copila nu răspundea tatălui ei nici măcar printr-un suris.

Așa era și răposata ei maică. Tăcea. La cea mai mică supărare se încrunta și ședea bosumflată cu zilele. Lui Arkip i se părea atunci că trăiește cu o moartă în casă și nu știa ce să facă s-o mai îmbuneze. Tot așa acum și fata.

Continua să-și împacheteze rochiile, să caute condurilor de atlas un loc mai ferit și să-și acopere, pudic, cămășuțele și pantalonașii cu dantele, ciorapii lungi de mătase neagră și de ață albă. Tot din aceeași virginală sficîlăne, își oprea în piept oftatul, care se lupta să iasă și să-i ușureze inima.

Conul Arkip o înțelegea. Își dădea seama că supărarea fetei era mai îndreptățită decît toanele Cantacuzinei, că lucrurile sînt mai serioase, mai grave, chiar, decît își închipuise el.

— Mușa, sufletețul meu, vin la taica să-ți spun o poveste !

Și o trase lingă el, pe un jilț, vrînd s-o așeze pe genunchi, ca în copilărie. Dar Mușa presimți gestul și ingenuncheă lingă conul Arkip lipindu-și capul nu de el, ci de brațul fotoliului.

— A fost odată, fetița mea scumpă, a fost odată un voievod al țării moldovenești și-l chema Ștefan. Ștefan cel Mare al nostru. Și el avea o singură fată, Olena, care venise pe lume după șase cuconi. O iubea Ștefan ca pe lumina ochilor. Dar cînd domnița împlini șaisprezece ani, voievodul fu nevoit s-o trimeată la Moscova, s-o facă noră cnezului Ivan al III-lea. Ivan și muscalii erau singurii prieteni ai Moldovei, înconjurată de vecini dușmănoși : poloni, unguri, munteni și tăfari. Numai de acolo, din depărtatul cnezat al Moscovei, îi putea veni un ajutor, la nevoie. Îi dorea inima, i se rupea inima să se despartă de Olena lui scumpă, dar trebuia, spre binele țării, să se jertfească și s-o jertfească. Domnița s-a măritat cu moștenitorul tronului Moscoviei, i-a dăruit un fecior, și-acel fecior, os din osul lui Ștefan cel Mare, n-a avut parte nici să crească, necum să domnească : a fost ucis de mic de o femeie mașteră, Sofia grecoaică, a doua soție a cnezului Ivan. Această soție rîvnea tronul pentru fiul ei, Vasile. Și, de aceea, a răpus și pe moștenitorul tronului, și pe băiatul Olenei. Iar pe Olena a surghiunit-o. Vasile al Sofiei a ajuns cîrmuitor al Moscoviei, iar biata domniță moldoveană, singură, oropsită, s-a prăpădit printre străini, departe de țara ei mult iubită, departe de scumpul ei părinte, Ștefan, pe care nu l-a mai văzut nici-odată... Ai să mă întrebi de ce-ți spun această poveste...

— N-am să te întreb, taicuțule, măria ta. Am înțeles. Trebuie să mă jertfesc și eu!

— Asemenea domnițelor de odinioară, care puneau dragostea de țară mai presus de o trecătoare iubire omenească. Dar ție, Mușa mea scumpă, nu-ți cere nimeni o prea mare jertfă. Nu vei porni pe cine știe ce meleaguri depărtate, printre străini. Îți vei alege un soț de aici, din țară, un soț care să fie în stare a te face doamna Moldovei. Și nu vei pleca pe depărtate meleaguri. Vei fi mereu aproape de bătrînul tău părinte, care nu te are decît pe tine în lume și care va fi fericit, mindru să te știe înălțată, la locul ție cuvenit, pe scaunul strămoșilor noștri! Vezi dar că ceea ce-ți cer eu nu este jertfa cerută de Ștefan Vodă domniței Olena...

Ridicîndu-se, brusc, de lingă părintele ei, fiindcă auzise pe mătușa Marghioala, care se vesteja printr-un strănutat în trei caturi, Mușa se reîntoarce la cufărul deschis și începu să împăture, visătoare, un șal egiptian cu flori albe, brodate pe un fond de ibrișim negru.

— Nu-mi răspunzi? o întrebă Arkip. Nu-ți spune nimic jertfa lui Ștefan cel Mare și-a Olenei pentru țara lor?

— Atîta numai că măria ta nu ești Ștefan cel Mare! îi răspunse Mușa, cu un ton pe care el nu i-l cunoștea și fără să adauge „taicuțule”, cum îi spunea pîn-acum „Tăicuțule, măria ta!”.

Era prima obrăznicie pe care boierul o auzea din gura frumoasă a copilei adorată... Nici n-a știut ce să-i răspundă.

Drept pedeapsă, a doua zi n-o mai luă la vinătoare, la Izvorul Zimbrului.

(Continuare în numărul viitor)

*Cititi
cărțile de popularizare
a ȘTIINȚEI ȘI TEHNICII*

COLECȚIA S. R. S. C.
Știința pentru toți
ȘTIINȚA INVINGE

Abonamentele la revista „Știință și Tehnică” și la colecția de „Povestiri științifico-fantastice” se primesc pînă cel mai tîrziu în ziua de 23 a lunii, cu deservire în a doua lună următoare.

Abonamentele se primesc de către difuzorii de presă din întreprinderi, instituții și de la sate, secțiile de difuzare a presei, precum și de către factorii și oficiile poștale.

Prețul abonamentelor la colecție:

3 luni	9 lei
6 luni	18 lei
1 an	36 lei

APARE DE TREI ORI PE LUNĂ - PREȚUL 1 LEU